

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Система місцевих податків і зборів

Студента 2 курсу, 1м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»

Шрамка Вадима
Сергійовича

Науковий керівник
к.е.н., доцент

Василенко Антоніна
Василівна

Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ.....	5
1.1. Місцеві податки як складова фінансової системи держави.....	5
1.2. Зарубіжний досвід формування місцевих податків і зборів.....	8
РОЗДІЛ II МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ЯК СКЛАДОВА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	16
2.1. Аналіз ролі місцевих податків у формуванні доходів бюджету.....	16
2.2. Характеристика механізму місцевого оподаткування в Україні.....	23
РОЗДІЛ III ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	32
3.1. Оптимізація системи майнового оподаткування.....	32
3.2. Реформування системи сплати єдиного податку.....	42
Висновки та пропозиції.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
Додатки	

ВСТУП

Актуальність теми. Місцеві податки і збори є важливою складовою частиною системи оподаткування держави. Вони покликані відповідати інтересам органів місцевого самоврядування, оскільки є самостійним джерелом доходів місцевих бюджетів. Інститут місцевих податків і зборів є ключовим у сфері формування доходів місцевих органів влади в більшості розвинених країн. Місцева влада має право на формування та цільове використання власних фінансових ресурсів, частина яких повинна формуватися за рахунок місцевих податків та зборів. За рахунок надходжень грошових коштів органи місцевого самоврядування забезпечують фінансування соціального та економічного розвитку місцевості. Забезпечення ефективного функціонування місцевих податків та зборів є досить важливим, оскільки вони виконують одну з найважливіших функцій – формування доходів місцевих бюджетів.

Питанням розвитку місцевого оподаткування та перспектив його подальшого розвитку в Україні присвятили свої дослідження Атаманчук Н.І., Бак Н.А., Борзенкова О.Д., Буцька О. Ю., Глухова В.І., Кучабський О., Гончаренко М., Проць Н.В., Семенець Р.М., Ярошевич Н.Б., Липа О.Я., та ін. Деякі проблеми в цій сфері знайшли своє вирішення у Податковому кодексі України та новій редакції Бюджетного кодексу України. Втім, залишається наразі недослідженим, як вплинули останні законодавчі зміни на систему місцевого оподаткування і чи сприяють вони вирішенню фінансових проблем місцевого самоврядування.

Метою дослідження є розкриття та удосконалення теоретичних і практичних засад формування місцевих податків та зборів.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- визначити сутність місцевих податків і зборів та їх класифікацію;
- узагальнити та систематизувати зарубіжний досвід формування місцевих податків і зборів;
- провести аналіз ролі місцевих податків у формуванні доходів бюджету;
- навести характеристику механізму місцевого оподаткування в Україні;
- визначити напрями зміцнення дохідної частини місцевих бюджетів;
- обґрунтувати шляхи удосконалення місцевого оподаткування.

Об'єктом дослідження є система фінансових відносин між державою і платниками податків, що виникають у процесі місцевого оподаткування.

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні питання формування місцевих податків та зборів.

Методи дослідження. Дослідження виконувалося з використанням ряду загальнонаукових та специфічних методів. Загальнонаукові методи (порівняння, синтез, індукції та дедукція) були використані при теоретичному аналізі основних положень щодо поняття, структури та особливостей формування системи місцевого оподаткування. Спеціальні методи наукового дослідження (історико-логічний, статистичного аналізу, системний, тощо) були використані при дослідженні основних показників розвитку системи місцевого оподаткування України, обґрунтуванні пропозиції по її удосконаленню.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові документи що до місцевих податків і зборів праці відомих українських та зарубіжних науковців, статистичні дані Державної служби статистики, Державної казначейської служби, Міністерства фінансів України, тощо.

За результатами дослідження було підготовлено наукову статтю на тему: Місцеві податки як складова фінансової системи держави.

Випускна кваліфікаційна робота структурно складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ

1.1. Місцеві податки як складова фінансової системи держави

Теорія місцевого оподаткування почала інтенсивно розвиватися в середині XIX ст. У кінці XIX - на початку XX ст. сформувалися дві основні теорії. Перша - теорія поворотної послуги - визначає місцеві податки як плату за послуги, що надає орган місцевого самоврядування членам територіального колективу, і не визнає їх державними податками. Друга ж теорія не розрізняє природи державних та місцевих податків і вважає їх обов'язковими платежами громадян державі [18].

В наш час існує багато різних поглядів на проблему формування доходів місцевих бюджетів. Більшість вчених дійшли висновку, що відносини, пов'язані з процесом формування місцевих бюджетів, в процесі фінансової діяльності органів місцевого самоврядування регулюються нормами фінансового права. Проаналізувавши діяльність органів місцевої влади, можна зробити висновок, що в ній поєднуються державні і громадські засади. Тому місцеві органи влади мають право використовувати зібрані державою за допомогою податків кошти для виконання функцій, які на них покладені. Незважаючи на те що доходи поділяються на державні і місцеві, вони утворюють єдину систему доходів [4, 12].

Як в економічній літературі, так і на практиці поширеним є погляд на місцеві податки як на другорядні елементи в системі оподаткування.

Відповідно до поглядів Семенця Р.М., місцеві податки і збори необхідно розглядати як еквівалентну плату за вигоди, що забезпечують органи місцевого самоврядування [81]. Такий підхід до їх сутності ґрунтується на гіпотезі Тібу, в основі якої сформований механізм «голосування ногами» (мотивацією переїзду до тієї чи іншої юрисдикції), внаслідок чого відбувається раціональний перерозподіл суспільних послуг на місцевому рівні. Відповідно до теорії поворотної послуги місцеві податки та збори слід розглядати як плату за послуги, котрі надають органи місцевого самоврядування населенню відповідної території [81].

На думку Жовтяник Н.С., місцеві податки та збори – це обов'язкові платежі, суми яких, згідно із законодавством України, встановлюються органом місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (села, селища, міста чи об'єднання сіл) та які зараховуються до її місцевого бюджету [32].

Бак Н.А. зазначає, що «місцеві податки та збори мають формувати в собі ту частину дохідної бази місцевих бюджетів, щодо якої центральні органи влади не мають жодних повноважень. Ці кошти повинні бути власністю місцевого самоврядування, на яке вони опираються при виконанні своїх завдань і функцій» [6].

На думку Положевця Ю. місцеві податки та збори є специфічною формою суспільно-економічних відносин на місцевому рівні. В процесі формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів органи місцевого самоврядування повинні проводити таку бюджетну політику, яка би оптимально поєднувала інтереси політичних партій, платників податків та жителів територіальної громади. Причому прагнення органів місцевого самоврядування збільшити надходження місцевого бюджету не повинне знижувати зацікавленість в економічній діяльності з боку платників податків [63].

Таким чином, сучасна економічна література визначає місцеві податки та збори як платежі, які мають місцевий характер і складають дохідну частину місцевих бюджетів. Самостійність місцевих бюджетів полягає у тому що в них є власні законодавчо закріплені джерела доходів, та право використовувати їх на власний розсуд [12].

На сучасному етапі економічного розвитку держави виникла нагальна потреба внесення законодавчих змін до ряду законодавчих актів, що регулювали сферу оподаткування, які були прийняті в різний час та до яких вносились велика кількість змін. Крім того, положення нормативно-правових актів, що визначали порядок оподаткування з конкретного виду податку, не завжди узгоджувалися з положеннями інших нормативно-правових актів, що призводило до наявності колізійних норм і, як наслідок, - до виникнення спорів між суб'єктами податкових правовідносин.

З набуттям незалежності в Україні постала необхідність формування місцевих бюджетів, одним із компонентів яких виступають місцеві податки і збори.

Місцеві податки і збори необхідні для того, щоб місцеві органи влади мали можливість надавати послуги, рівень яких у населення асоціюється з обсягом сплачених податків. Кошти, зібрані на місцях використовуються більш ефективно й заощадливо, аніж виділені центральним урядом [62].

Відповідно до Податкового кодексу України, до місцевих податків та зборів належать [1] (рис. 1.1):

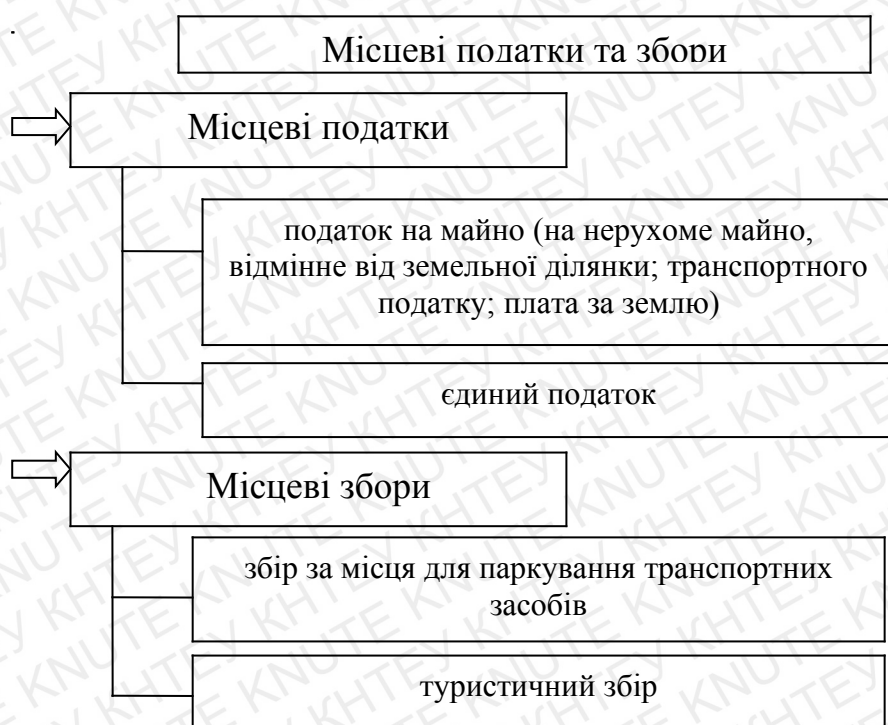

Рис. 1.1. Структура місцевих податків та зборів [62]

Місцеві ради обов'язково установлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку та плати за землю). Місцеві ради в межах своїх повноважень вирішують питання щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів, туристичного збору. Установлення місцевих податків та зборів, не передбачених законодавством, забороняється. Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України [62].

Отже, аналізуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що за правильного механізму функціонування місцевих податків та зборів, вони можуть стати досить значним джерелом наповнення місцевого бюджету, як це є в провідних країнах світу. Особливу увагу слід звернути на посилення ролі місцевих податків, це зокрема стосується такого податку як податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Місцеві податки та збори повинні стати основою самостійності місцевих бюджетів. Для підвищення ролі місцевого оподаткування у формуванні фінансових ресурсів регіону доцільно: розробити механізм адміністрування податку на нерухомість як одного із найперспективнішого у фіскальному значенні місцевих податків включити до складу місцевих податків і зборів податок з доходів фізичних осіб і плату за землю, які є бюджетоутворюючими в доходах місцевих бюджетів; покращити податковий менеджмент у сфері місцевих податків і зборів, акцентуючи увагу на посиленні фінансового контролю.

1.2. Зарубіжний досвід формування місцевих податків і зборів

Аналіз існуючих систем місцевого оподаткування дає можливість виділити такі моделі, в залежності від компетенції органів місцевого самоврядування по запровадженню та стягненню місцевих податків і зборів.

Першу умовно можна назвати «повна автономія». Місцеві органи влади мають право на свій розсуд вводити податки та збори. Причому їх перелік законодавчо не визначається. Перевага такої моделі полягає в тому, що місцеві органи влади можуть гнучко реагувати на соціально-економічні зміни, і краще пристосовувати джерела своїх доходів до витрат. В чистому вигляді на практиці дана модель не використовується, оскільки їй притаманні кілька серйозних недоліків [84]:

- 1) можливість оподаткування одних і тих же об'єктів;
- 2) небезпека виникнення регіональних відмінностей у рівні податків, отже небажаних переміщень виробничих факторів і міграції населення;

3) можливість появи великої кількості різних, не узгоджених між собою податків, що призводить до неможливості формування раціональної податкової системи (за таких умов одні види доходів можуть оподатковуватися високими податками, тоді як інші - зовсім «випадати» з оподаткування);

4) неможливість проведення єдиної економічної та фінансової політики.

Друга модель полягає у тому, що місцеві органи влади можуть запроваджувати податки і збори у відповідності до переліку, який визначається центральною владою. Можна виділити декілька різновидів даної моделі [93]:

1) у законодавчому порядку повністю регламентуються всі питання, щодо стягнення місцевих податків і зборів;

2) у переліку вказується база оподаткування та граничні ставки. все інше визначається місцевою владою;

3) у законодавчому порядку визначається тільки перелік податків і зборів, які можуть встановлюватися місцевою владою. База оподаткування, ставки податків, термін сплати та інше, визначається органами місцевого самоврядування.

Надання місцевим органам влади права самостійно визначати ставки податків без обмеження їх верхнього рівня в деяких спеціалістів викликає заперечення. Головний їх аргумент полягає в тому, що в цьому випадку платнику буде дуже важко орієнтуватися в існуючих ставках оподаткування в різних регіонах, що суттєво буде впливати на його діяльність, особливо в частині її податкового планування. Звичайно це є недоліком даної системи. Але поряд з цим вона має і свої переваги. Про це, наприклад, переконливо свідчить досвід США. Деякі ставки податків там для кожного рівня встановлені законодавством, але деякі встановлюються самими муніципалітетами або штатами. Зокрема, це ставки податків на нерухомість, податку з продаж. Рівень цих податків суттєво впливає на ділову активність в місті, індивідуальне і ділове будівництво. Але при цьому «ринковий автомат» вирівнює ставки даних податків на різних територіях в умовах стабільної економіки. І що дуже важливо, в умовах нестабільної економіки (що характерно для України) та при виникненні спеціальних цілей місцеве самоуправління та уряди штатів можуть гнучко змінювати податкову

політику. Тобто, в цьому випадку місцеві податки можуть використовуватися місцевими органами влади в якості вагомого регулюючого інструменту [60].

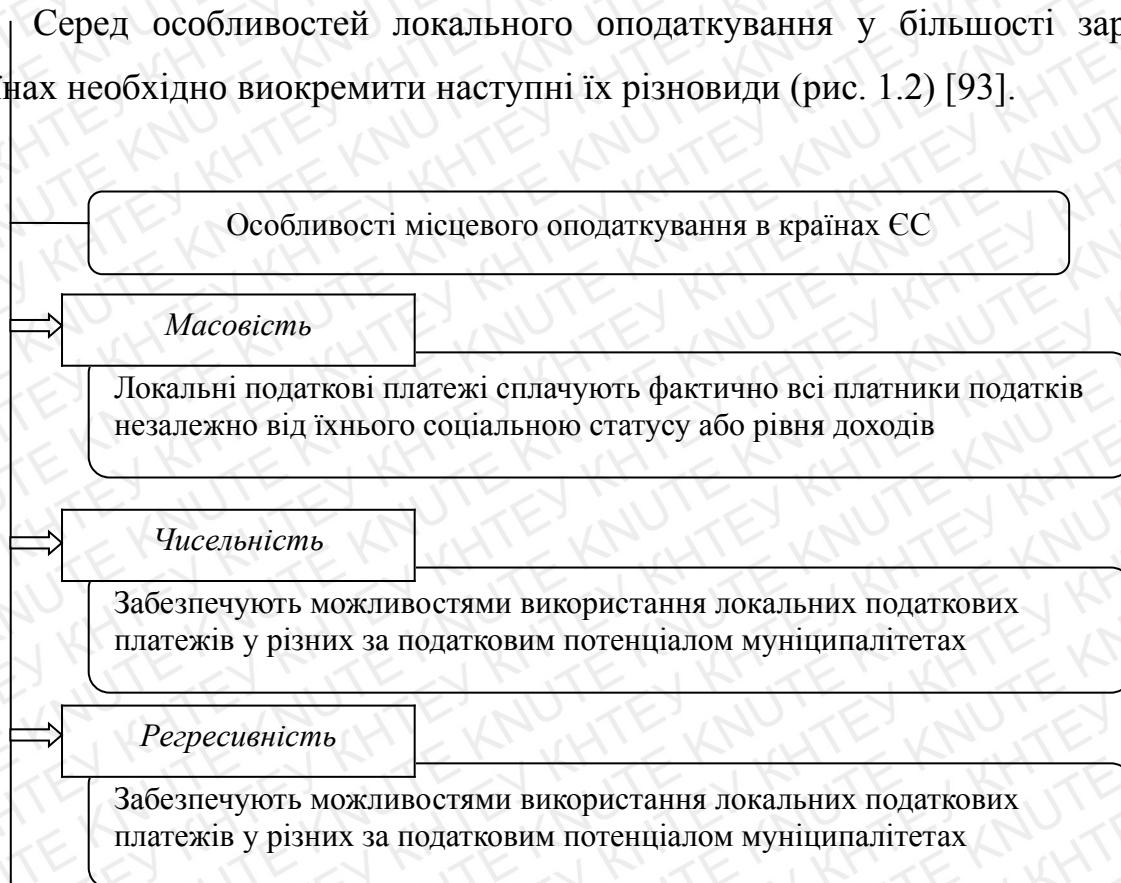
У випадку існування законодавчого встановленого переліку, центральною владою може регламентуватися обов'язковість введення місцевих податків та зборів, відповідно до затвердженого переліку. В такому випадку можливі три варіанти [68]:

- 1) всі податки та збори, відповідно до переліку, запроваджуються місцевими органами влади виключно на їх розсуд;
- 2) всі податки і збори, відповідно до переліку, є обов'язковими для запровадження органами місцевого самоврядування;
- 3) податки і збори поділяються на обов'язкові для запровадження, та на ті, що вводяться на розсуд органів місцевого самоврядування. Саме така модель існує в Україні.

Третя модель полягає в тому, що центральна влада визначає перелік місцевих податків і зборів (обов'язкових чи необов'язкових для запровадження, або включаючи і ті, і інші), але при цьому місцеві органи влади мають право запроваджувати свої податки і збори, що відсутні у переліку.

Право самостійного встановлення місцевих податків та зборів мають місцеві органи влади у багатьох країнах, наприклад у США, Франції, Італії.

Серед особливостей локального оподаткування у більшості зарубіжних країнах необхідно виокремити наступні їх різновиди (рис. 1.2) [93].

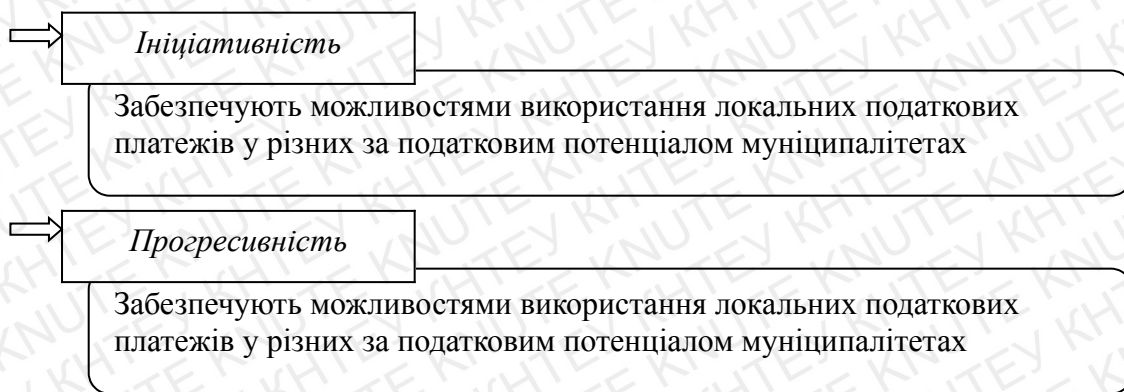

Рис. 1.2. Особливості місцевого оподаткування за кордоном (країни ЄС) [93]

Одна з найбільших перешкод у сфері пристосування зарубіжного досвіду локального оподаткування до практики нашої держави - те, що в суспільстві нема однастайності думок щодо приєднання України до європейської спільноти. Так, окремі політики відкидають цю ідею тільки на тій підставі, що доцільніше розвивати співробітництво в однорідному економічному, соціальному та політичному середовищах, тобто в межах Єдиного економічного простору. Якщо узагальнити дані судження, можна прийти до висновку, що протиставлення вказаних векторів як альтернативи західного вибору суперечить змісту адаптації до вітчизняної практики загальноєвропейської системи місцевого оподаткування.

Як відображено на рис. 1.2, органи місцевого самоврядування країн- членів ЄС наділені повноваженнями щодо впровадження локальних податкових платежів, встановлення їх податкових ставок, визначення бази оподаткування і надання податкових пільг. Натомість окремі регіони Франції не мають такого права; до компетенції муніципалітетів належить тільки визначення граничних розмірів шістнадцяти місцевих податків і зборів: від системи майнових податків до збору на озеленення. При цьому в Іспанії на впровадження додаткових локальних податкових платежів необхідно отримати згоду від центральних органів державного управління. Зазначені положення російські науковці пояснюють тим, що місцеве оподаткування в умовах утвердження демократичних принципів суспільного життя має перебувати під державним контролем з метою встановлення можливості управління податковим навантаженням і регулювання механізму перерозподілу доходів між місцевими бюджетами.

За рівнем податкової незалежності Україна значно поступається більшості як унітарним, так і федеративним державам, особливо Австрії, Іспанії, Люксембургу, Фінляндії, Франції, Швейцарії, Швеції й іншим європейським країнам, де органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями щодо впровадження локальних податкових платежів, встановлення граничних розмірів податкових ставок, визначення бази оподаткування, звільнення від сплати певних категорій платників податків, надання відстрочення зі сплати. Тим часом, на думку зарубіжних науковців, надмірна централізація податкових повноважень може стати однією з ключових проблем неефективної діяльності муніципальних утворень, а їх децентралізація - створити передумови до зміцнення фіскальних стимулів органів місцевого самоврядування. Наприклад, за даними міністерства Королівства Норвегії у справах місцевого самоврядування ставки податку з доходів становлять 12% для муніципалітетів і 7% - для округів, хоча на практиці податкові органи даній платіж адмініструють за граничним розміром ставок [68].

У табл. 1.1 подано рівень податкової незалежності органів місцевого самоврядування в європейських країнах.

Таблиця 1.1

Податкова незалежність органів місцевого самоврядування, % [93]

Країни	Рівень податкової незалежності							
	Органи місцевого самоврядування встановлюють			Пропорція розподілу доходів				Вищі органи влади визначають ставки та ба
	Ставки і базу оподаткування	Тільки ставки	Тільки базу оподаткування	Визначають органи місцевого самоврядування	Змінюють зі згоди органів місцевого самоврядування	Зафіксована в законі	Визначає центральний уряд	
I. Федеративні країни								
Австрія	9	11	-	-	80	-	-	-
Бельгія	13	84	-	-	-	2	1	-
Німеччина	1	52	-	-	47	-	-	-
Швейцарія	-	97	-	-	-	3	-	-
II. Унітарні країни								
Великобританія	-	100	-	-	-	-	-	-
Данія	-	96	-	-	-	4	-	-

Ісландія	8	92	-	-	-	-	-	-
Іспанія	33	51	-	-	16	-	-	-
Норвегія	-	5	-	-	-	1	94	-
Нідерланди	-	100	-	-	-	-	-	-
Норвегія	-	5	-	-	-	1	94	-
Польща	-	45	1	-	54	-	-	-
Португалія	49	14	-	-	-	-	-	37
Угорщина	-	30	-	-	-	-	70	-
Фінляндія	-	89	-	-	-	11	-	-
Чехія	2	5	3	-	-	90	-	-
Швеція	4	96	-	-	-	-	-	-

*Джерело: [93]

Аналіз табл. 1.1 дає змогу зробити такі висновки щодо рівня податкової незалежності в європейських країнах:

- органи місцевого самоврядування тільки у восьми країнах-членах ЄС мають повноваження щодо встановлення ставок локальних податкових платежів і визначення бази їх оподаткування. У них же відзначаємо низьку питому вагу даних платежів у структурі доходів місцевих бюджетів. Аналогічні коментарі можуть бути зроблені щодо муніципалітетів Іспанії та Португалії, де органи місцевого самоврядування опираються на надходження від податку на нерухомість;

- органи місцевого самоврядування більшості європейських країн повною мірою контролюють повноваження щодо встановлення граничних розмірів ставок локальних податкових платежів. Наприклад, у Бельгії, Великобританії, Данії, Ісландії, Нідерландах, Фінляндії, Швейцарії та Швеції понад 84% податкових надходжень до місцевих бюджетів формують за рахунок тих платежів, ставки яких встановлюють органи місцевого самоврядування. Натомість у Норвегії, Польщі, Угорщині та Чеській Республіці цей показник не перевищує 45%;

- у федеративних державах Європейського союзу використовують процедуру розподілу локальних податкових надходжень за схемою «місцева влада - влада штату» (натомість у країнах із унітарним устроєм між органами місцевого самоврядування та центральними органами державного управління). Щоправда, в жодних із даних країн пропорцію розподілу загальних податкових

надходжень до місцевих бюджетів не визначають органи місцевого самоврядування;

- у чотирьох країнах-членах ЄС пропорція розподілу локальних податкових надходжень може бути змінена тільки зі згоди органів місцевого самоврядування. Так наприклад, в Австрії за рахунок такої податкової схеми справляють близько 80% локальних податкових платежів, у Німеччині та Польщі - біля 50%, в Іспанії - 16%;

Таким чином, можна прийти до висновку, що еволюція локальних податкових платежів у зарубіжних країнах пройшла певний шлях і сьогодні вони є значним фінансовим підґрунтям для реалізації економічних та соціальних програм муніципалітетів. Зокрема, у державах із демократичними орієнтирами розвитку суспільства місцеві податки та збори успішно доповнюють загальнодержавні податкові платежі, є достатньо гнучкими за надходженнями до місцевих бюджетів і сприяють розширенню загальної бази оподаткування (хоча останні аргументи на їх користь не усувають низки специфічних проблем, спричинених тривалим перехідним періодом).

РОЗДІЛ II

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ ЯК СКЛАДОВА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз ролі місцевих податків у формуванні доходів бюджету

Досліджуючи значення і роль місцевих податків у формуванні доходів бюджету, необхідно зауважити, що дана категорія виступає не тільки частиною основного фінансового інституту в системі органів місцевого самоврядування, а й займає центральне місце в економічній системі кожної держави. [7].

Розглянемо загальну динаміку доходів місцевих бюджетів та обсягу податкових надходжень до них за рахунок місцевих податків та зборів (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Динаміка обсягу доходів місцевих бюджетів та місцевих податків і зборів в Україні у 2013-2017 рр., млрд.грн.

*побудовано за даними Додатків А-Д

Як свідчать дані рис. 2.1, у цілому обсяг доходів місцевих бюджетів мав визначену тенденцію до зростання упродовж 2013-2017 рр. Так, у 2013 році сукупні доходи місцевих бюджетів становили 221,0 млрд.грн. У 2014 році відбулося зростання обсягу доходів місцевих бюджетів на 27,1% (рис. 2.2) і даний показник склав 231,7 млрд.грн.

Рис. 2.2. Динаміка темпів зростання доходів місцевих бюджетів та місцевих податків і зборів в Україні у 2013-2017 рр., %

*побудовано за даними Додатків А-Д

При цьому варто відмітити, що обсяг місцевих податків та зборів у 2014 році зріс на 10,1 % до рівня 8,1 млрд.грн. Однак, з 2015 року було введено нову систему майнового оподаткування, яка почала діяти з 1 січня 2015-го року. Внаслідок цього у 2015 році відбулося зростання обсягу місцевих податків та зборів на 235,1% до рівня 27,0 млрд.грн. Доходи місцевих бюджетів при цьому в даному періоді зросли на 27,1% і склали 294,5 млрд.грн. Значне зростання місцевих податків та зборів спостерігалось також у 2016 році – на 56,3%. У 2017 році зростання місцевих податків та зборів склало 24,4% і склав 52,6 млрд.грн.

Характеризуючи систему місцевого оподаткування, варто визначити особливості тенденцій до виконання плану по надходженню до місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків (рис. 2.3).

Як свідчать дані рис. 2.3, у 2014-2015 роках спостерігалось зниження рівня виконання плану по надходженням місцевих податків. Так, у 2014 році рівень виконання плану склав 101,9%, у 2015 році – 100,0%. У 2016 році виконання плану надходжень по місцевим податкам та зборам склало 112,3%, у 2017 році – 105,8%.

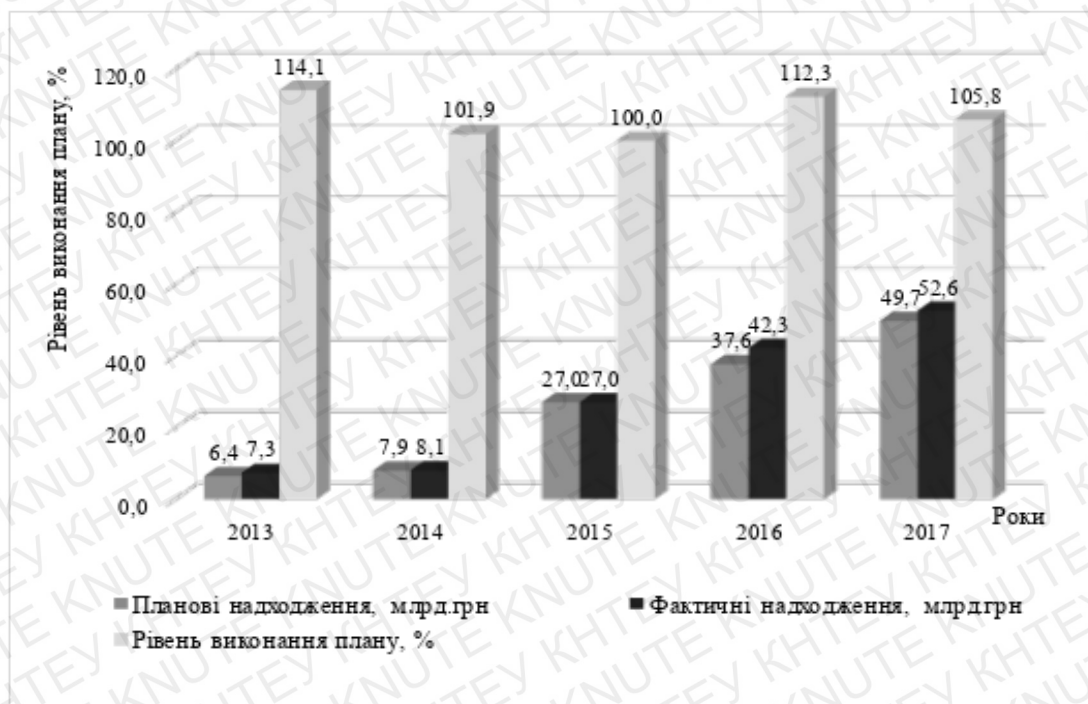

Рис. 2.3. Динаміка рівня виконання плану доходів місцевих бюджетів та місцевих податків і зборів в Україні у 2013-2017 рр., %

*побудовано за даними Додатків А-Д

В бюджетному законодавстві відбулися зміни й на користь місцевих бюджетів. Так, з 01.09.15 р. до 01.01.18 р. проводиться експеримент з фінансового забезпечення реалізації заходів з розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення у всіх областях і м. Києві. На період проведення експерименту для реалізації зазначених заходів до спеціальних фондів обласних бюджетів і бюджету м. Києва спрямовуються 50% суми перевиконання загального обсягу щомісячних індикативних показників надходжень митних платежів (мито, акцизний податок з увезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість з увезених на митну територію України товарів (продукції), що справляються під час митного оформлення товарів на територіях відповідних областей і м. Києва [93]. Проведення цього експерименту тільки протягом чотирьох місяців 2015 року забезпечило додаткові надходження місцевих бюджетів в обсязі 546,4 млн. грн., а в 2016 р. – 2267,85 млн. грн. Тому частка інших податків і зборів у доходах місцевих бюджетів (без офіційних трансфертів) зросла в 2016 р. до 3,3%.

Для подальшого проведення аналізу тенденцій формування доходів місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів доцільно використовувати порівняння показників частки доходів місцевих бюджетів у загальному обсязі ВВП, а також частки місцевих податків у сумарних надходженнях до місцевих бюджетів. Питома вага дохідної частини місцевих бюджетів, сформованих за рахунок місцевих податків та зборів, у ВВП є досить вагомим фінансово-економічним показником. Місце і роль місцевих бюджетів у системі перерозподілу ВВП відображені у даних на рис. 2.4.

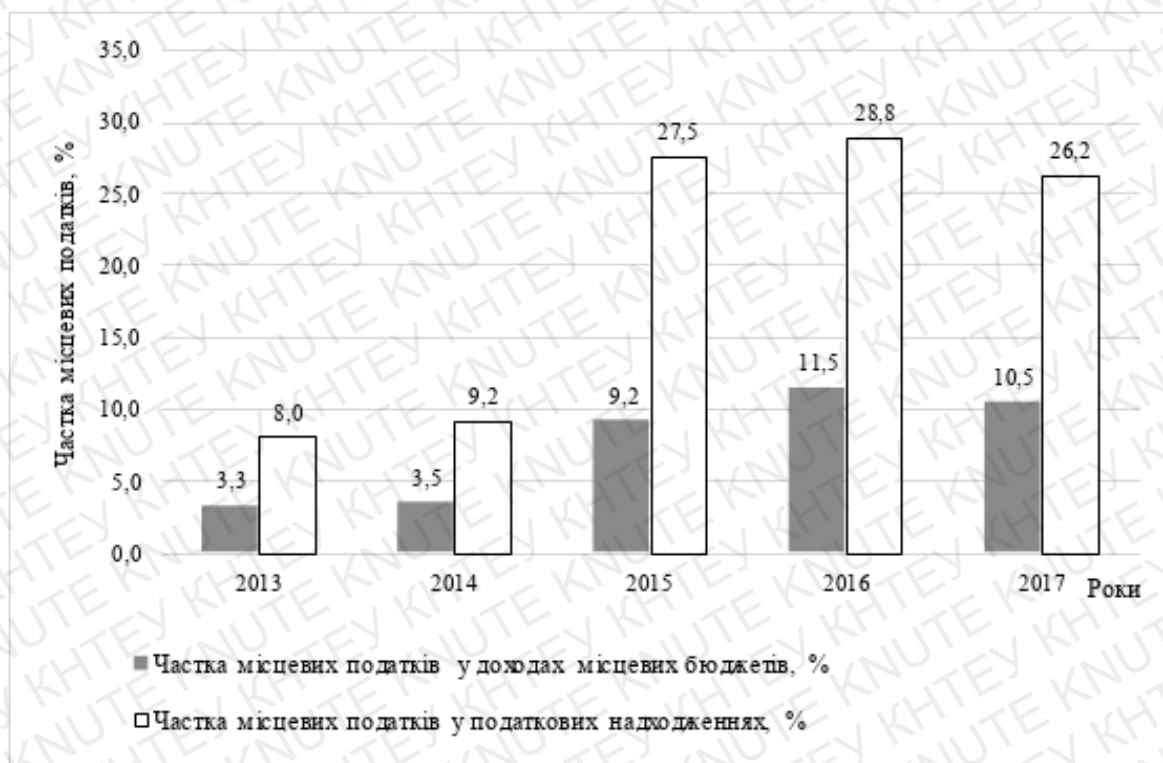

Рис. 2.4. Динаміка частки місцевих податків у надходженнях до місцевих бюджетів в Україні за 2013-2017 рр., %

*побудовано за даними Додатків А-Д

Як свідчать дані рис. 2.4, у 2013-2014 рр. місцеві податки та збори складали 8-9% від загального обсягу податкових надходжень до місцевих бюджетів та 3,3-3,5% від загального обсягу сумарних надходжень. Однак, починаючи з 2015 року частка місцевих податків та зборів суттєво зросла і становила 26-28% від загального обсягу податкових надходжень до місцевих бюджетів та 9-11% від загального обсягу сумарних надходжень.

Динаміку частки місцевих податків та зборів у ВВП наведено на рис. 2.5.

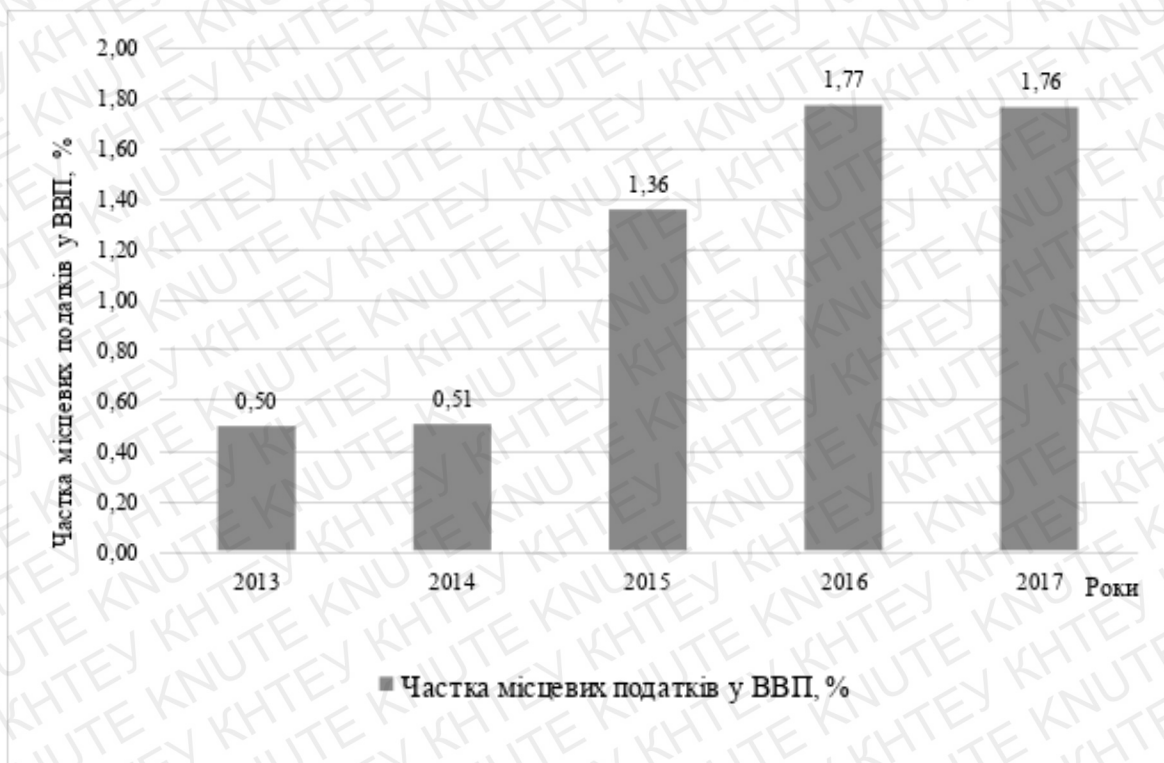

Рис. 2.5. Частка надходжень від місцевих податків та зборів у ВВП України за 2013-2017 рр.

*побудовано за даними Додатків А-Д

З 2015 року можна було спостерігати суттєве зростання частки надходжень від місцевих податків у ВВП до рівня 1,3-1,7%. Така динаміка зумовлена зростанням обсягів місцевого оподаткування, починаючи з 2015-го року. Варто також відмітити, що тенденції у розвитку місцевих бюджетів залежать від тенденцій зміни ВВП. Завдяки розвитку економічного потенціалу регіонів відбувається наповнення місцевих бюджетів, і навпаки – погіршення економічної ситуації завжди призводить до скорочення наповнюваності місцевих бюджетів.

Становлення системи місцевого оподаткування в Україні відбувається надто повільними темпами. Про це свідчить Податковий Кодекс України, який так довго розробляли і затверджували, однак і він є недосконалий. Система місцевих податків і зборів має багато недоліків, серед яких найсуттєвішими є такі [40, с. 123-124]:

- незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів;
- вузький перелік цих податків і зборів в порівнянні з іншими країнами;

- відсутність у органів місцевого самоврядування права самостійно запроваджувати власні податки і збори на своїй території.

Атаманчук Н.І. зазначає, що на сучасному етапі в Україні існує низка проблем, які не дозволяють місцевим податкам та зборам приймати головну участь у формуванні доходів місцевих бюджетів [3, с. 104]:

- надмірні витрати на адміністрування;
- складність процедури оподаткування;
- обмеження прав місцевої влади щодо встановлення і сплати місцевих платежів;
- нераціональний розподіл повноважень місцевих органів влади на делеговані й власні завдання та функції, які призводять до зменшення ефективності та рівня відповідальності місцевого самоврядування за використання бюджетних коштів;
- пряме втручання органів державної влади у діяльність органів місцевого самоврядування;
- нерозвиненість самооподаткування як альтернативної форми надходжень до місцевого бюджету;
- фіскальна функція місцевих податків і зборів має другорядне значення, що призводить до зменшення питомої ваги в доходах місцевих бюджетів [76, с. 538].

У контексті змін бюджетно-податкової політики уряду України вітчизняні науковці дотримуються різних точок зору щодо удосконалення місцевого оподаткування територіальних громад.

Буцька Ю.О. вважає, що скасування ринкового збору, податку з реклами та комунального податку зменшує доходи місцевих бюджетів. Утім, враховуючи низьку частку місцевих податків та зборів у формуванні бюджетних ресурсів територіальних громад та особливості порядку нарахування вищезазначених платежів, вважаємо за недоцільне повернення до їх справляння [13]. Зокрема, стягнення податку з реклами, на нашу думку, порушувало принцип рівності платників. Скасування даного податку сприяло як зниженню вартості послуг рекламних агентств, так і зменшенню на них податкового навантаження. При

цьому, втрати місцевих бюджетів на прикладі Полтавської області склали лише 0,2-0,3 % доходів другого кошика [13].

В плані перспектив розвитку місцевих податків та зборів в Україні реформування системи місцевого оподаткування можливе з використанням двох основних підходів: суспільно вмотивованого та науково обґрунтованого реформування податкової системи [6, с. 15].

Суспільно вмотивоване реформування податкової системи має низку суттєвих недоліків, обумовлених тим, що рішення приймаються лобістами інтересів окремих соціальних груп, власників крупних корпорацій або окремих державних інститутів. Роль науки при такому варіанті податкового реформування практично нівелюється. За таких обставин нововведення податкової реформи можуть призвести до краху податкової системи [2].

Отже, у даному питанні було проаналізовано основні особливості формування доходів місцевих бюджетів на основі місцевих податків та зборів, визначено сучасний стан та тенденції розвитку системи місцевого оподаткування. Обсяг місцевих податків та зборів у 2014 році зріс на 10,1 % до рівня 8,1 млрд.грн. Однак, з 2015 року було введено нову систему майнового оподаткування, яка почала діяти з 1 січня 2015-го року. Внаслідок цього у 2015 році відбулося зростання обсягу місцевих податків та зборів на 235,1% до рівня 27,0 млрд.грн. Значне зростання місцевих податків та зборів спостерігалось також у 2016 році – на 56,3%. У 2017 році зростання місцевих податків та зборів склало 24,4% і склав 52,6 млрд.грн. У 2013-2014 рр. місцеві податки та збори складали 8-9% від загального обсягу податкових надходжень до місцевих бюджетів та 3,3-3,5% від загального обсягу сумарних надходжень. Однак, починаючи з 2015 року частка місцевих податків та зборів суттєво зросла і становила 26-28% від загального обсягу податкових надходжень до місцевих бюджетів та 9-11% від загального обсягу сумарних надходжень. У структурі податкових надходжень до місцевих бюджетів в рамках системи місцевих податків у 2013-2014 домінували надходження від єдиного податку. Однак, починаючи з 2015-го року основним бюджетоутворюючим податком на місцевому рівні стає податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. У 2015 році на даний вид місцевого податку припадало 59,12%, у 2016 році – 59,11%, у 2017 році – 55,25%.

2.2. Характеристика механізму місцевого оподаткування в Україні

Місцевий податок на майно складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку; плати за землю.

Порівняння надходжень до місцевих бюджетів від різних видів місцевих податків та зборів наведено в Додатку Ж. Як свідчать дані Додатку Ж, в цілому у 2013-2014 рр. не відбулося суттєвого зростання місцевих податків та зборів. Однак, у зв'язку зі зміною майнового оподаткування у 2015 році обсяги податкових надходжень від податку на майно (включаючи рухоме та нерухоме майно), зросли з 45 млн.грн (2014 рік) до 16011 млн.грн (2015 рік). Станом на 2017 рік обсяг надходжень до місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів збільшився на 24,4%, в тому числі обсяги податкових надходжень від податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, зросли на 16,3%.

Варто відмітити значне падіння туристичного збору у 2014-2015 рр., що було обумовлене кризою та занепадом галузі туризму у цьому періоді. Проте, туристична галузь почала своє відновлення з 2016-го року і надходження до місцевих бюджетів за рахунок туристичного збору почали стрімко зростати. Так, у 2016 році туристичний збір збільшився на 45,7%, а у 2017 році – на 29,8%.

Структуру формування надходжень до місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів наведено у Додатку З. Як свідчать дані Додатку З, у структурі податкових надходжень до місцевих бюджетів в рамках системи місцевих податків у 2013-2014 домінували надходження від єдиного податку. Однак, починаючи з 2015-го року основним бюджетоутворюючим податком на місцевому рівні стає податок на майно. У 2015 році на даний вид місцевого податку припадало 59,12%, у 2016 році – 59,11%, у 2017 році – 55,25%.

Ставки податку для об'єктів житлової та/ або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних і юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної або міської ради залежно від місця розташування (зональності) й типів таких об'єктів нерухомості в розмірі, передбаченому законом. Із 2016 року сільські, селищні, міські ради позбавлені права збільшувати площу житлової нерухомості, на яку не поширюється база оподаткування. Однак

у них залишилося право в окремих випадках установлювати пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, тощо. Із 2015 року базу оподаткування податку на нерухомість розширено шляхом включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна.

Надалі розглянемо особливості механізму кожного з місцевих податків та зборів.

Розглянемо їх детальніше.

Податок на майно складається з:

- податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- транспортного податку;
- плати за землю.

Динаміку обсягів надходжень до місцевих бюджетів від податку на майно наведено у Додатку К. Обсяг доходів місцевих бюджетів за рахунок податку на майно мав визначену тенденцію до зростання упродовж 2013-2017 рр. Так, у 2013 році обсяг податку на майно становив 22,5 млн.грн. У 2014 році відбулося зростання обсягу майнового оподаткування на 99,1% (і даний показник склав 44,9 млн.грн. У 2015 році обсяг податку на майно збільшився майже на 15966 млн.грн, переважно за рахунок зростання рівня оподаткування об'єктів нежитлової нерухомості. У 2017 році зростання обсягу майнового оподаткування становило +16,3% порівняно з аналогічним показником 2016-го року. Структуру формування надходжень до місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів наведено у Додатку К.

Сучасний механізм справляння в Україні податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є доцільним, але має один суттєвий недолік. Так, у механізмі розрахунку податку не закладена оціночна вартість нерухомості. Оцінювання її для оподаткування за порівняльним методом оцінки може привести до більш раціонального використання нерухомості.

Визначення податкової бази за оціночною вартістю нерухомістю забезпечує її найточнішу оцінку і найбільш ефективне оподаткування. Однак, в окремих випадках воно пов'язане з певними труднощами. Визначити оціночну вартість типових для певного регіону невеликих об'єктів нерухомості, ринок яких добре

розвинений, нескладно. Натомість визначення податкової бази великих, унікальних об'єктів житлового та промислового значення може здійснюватися лише на основі гіпотетичної ринкової вартості, яку міг би сплатити потенційний покупець за даних умов. Така оцінка може бути різною залежно від того, які фактори враховуються, а які – ні. У підсумку визначена таким чином вартість об'єкта нерухомості може мати як позитивне значення, у контексті раціоналізації власності, тобто стимулювання її ефективнішого використання, так і негативне – неврахування певних факторів, передусім політичних, може стати причиною завищення реальної ринкової вартості об'єкта нерухомості і, як наслідок, податкових зобов'язань платника.

Визначення податкової бази за оціночною вартістю нерухомості вимагає періодичної переоцінки податкової бази. Така необхідність зумовлена: 1) зміною кон'юнктури ринку, що впливає на дохідність об'єктів нерухомості; 2) інфляцією; 3) амортизацією об'єктів нерухомості.

За наявності добре налагодженого обліку об'єктів нерухомості, моніторингу їх стану та постійного аналізу кон'юнктури ринку, переоцінка ринкової вартості може здійснюватися автоматично на підставі певної формули. Однак існує можливість не врахувати важливі фактори, що вплинули на ринкову вартість нерухомості. З цієї причини раз на декілька років необхідно проводити періодичну комплексну переоцінку вартості нерухомості, а в окремих випадках проводити й позапланові переоцінки. Серед таких випадків можуть бути, наприклад: перехід права власності від одного власника до іншого; проведення заходів, які вносять зміни в експлуатаційні характеристики об'єктів нерухомості; загальні різкі зміни кон'юнктури ринку під впливом макроекономічних факторів.

Підсумовуючи вищевикладений матеріал, можна стверджувати, що введення і подальший розвиток податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, є значним позитивним кроком для розвитку місцевого самоврядування, певної децентралізації фінансування пріоритетних сфер окремих територій. Однак на сьогодні залишається декілька невирішених питань, які потребують уваги й практичного вирішення в найближчий час.

2. Єдиний податок.

Суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на 3 групи платників єдиного податку. Характеристику кожної з груп наведено у Додатку Л. Ставки єдиного податку для платників встановлюються у відсотках до розміру мінімальної заробітної плати. Податковим періодом для платників єдиного податку першої, другої та четвертої груп є календарний рік. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи є календарний квартал. Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця [22].

Платники єдиного податку першої і другої груп сплачують єдиний податок шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20 числа (включно) поточного місяця.

Такі платники єдиного податку можуть здійснити сплату єдиного податку авансовим внеском за весь податковий (звітний) період (квартал, рік), але не більш як до кінця поточного звітного року.

У разі якщо сільська, селищна або міська рада приймає рішення щодо зміни раніше встановлених ставок єдиного податку, єдиний податок сплачується за такими ставками у порядку та строки, визначені ПКУ.

Нарахування авансових внесків для платників єдиного податку першої і другої груп здійснюється контролюючими органами на підставі заяви такого платника єдиного податку щодо розміру обраної ставки єдиного податку, заяви щодо періоду щорічної відпустки та/або заяви щодо терміну тимчасової втрати працездатності [42].

Платники єдиного податку третьої групи сплачують єдиний податок протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.

Сплата єдиного податку платниками першої - третьої груп здійснюється за місцем податкової адреси. Платники єдиного податку першої і другої груп, які не використовують працю найманих осіб, звільняються від сплати єдиного податку протягом одного календарного місяця на рік на час відпустки, а також за період

хвороби, підтвердженої копією листка (листоків) непрацездатності, якщо вона триває 30 і більше календарних днів.

Єдиний податок, нарахований за перевищення обсягу доходу, сплачується протягом 10 календарних днів після граничного строку подання податкової декларації за податковий (звітний) квартал.

3. Збір за місця для паркування транспортних засобів [62].

Платниками збору є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи - підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради організують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках.

Перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, в якому зазначаються їх місцезнаходження, загальна площа, технічне облаштування, кількість місць для паркування транспортних засобів, затверджується рішенням сільської, селищної або міської ради про встановлення збору.

Таке рішення разом з переліком осіб, які уповноважені організувати та провадити діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів, надається виконавчим органом сільської, селищної, міської ради контролюючому органу.

Об'єктом оподаткування є земельна ділянка, яка згідно з рішенням сільської, селищної або міської ради спеціально відведена для забезпечення паркування транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, тротуарах або інших місцях, а також комунальні гаражі, стоянки, паркінги (будівлі, споруди, їх частини), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету, за винятком площі земельної ділянки, яка відведена для безоплатного паркування транспортних засобів, передбачених статтею 30 Закону України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" [62].

Базою оподаткування є площа земельної ділянки, відведена для паркування, а також площа комунальних гаражів, стоянок, паркінгів (будівель, споруд, їх частин), які побудовані за рахунок коштів місцевого бюджету.

Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі земельної ділянки, відведеної для організації та провадження такої діяльності, у розмірі від 0,03 до 0,15 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року.

При визначенні ставки збору сільські, селищні та міські ради враховують місцезнаходження спеціально відведених місць для паркування транспортних засобів, площу спеціально відведеного місця, кількість місць для паркування транспортних засобів, спосіб поставлення транспортних засобів на стоянку, режим роботи та їх заповнюваність.

Ставка збору та порядок сплати збору до бюджету встановлюються відповідною сільською, селищною або міською радою.

Сума збору за місця для паркування транспортних засобів, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк, за місцезнаходженням об'єкта оподаткування.

Платник збору, який має підрозділ без статусу юридичної особи, що провадить діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на земельній ділянці не за місцем реєстрації такого платника збору, зобов'язаний зареєструвати такий підрозділ як платника збору у контролюючому органі за місцезнаходженням земельної ділянки. Базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу.

4. Туристичний збір [62]

Туристичний збір - це місцевий збір, кошти від якого зараховуються до місцевого бюджету. Платниками збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної та міської ради про встановлення туристичного збору, та отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк.

Платниками збору не можуть бути особи, які:

- а) постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, у селі, селищі або місті, радами яких встановлено такий збір;
- б) особи, які прибули у відрядження;
- в) інваліди, діти-інваліди та особи, що супроводжують інвалідів І групи або дітей-інвалідів (не більше одного супроводжувачого);
- г) ветерани війни;
- г) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
- д) особи, які прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів, що мають ліцензію на медичну практику та акредитацію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- е) діти віком до 18 років;
- є) дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні заклади.

Ставка встановлюється у розмірі від 0,5 до 1 відсотка до бази справляння збору, визначеної пунктом 268.4 цієї статті.

Базою справляння є вартість усього періоду проживання (ночівлі) в місцях, визначених підпунктом 268.5.1 цієї статті, за вирахуванням податку на додану вартість.

До вартості проживання не включаються витрати на харчування чи побутові послуги (прання, чистка, лагодження та прасування одягу, взуття чи білизни), телефонні рахунки, оформлення закордонних паспортів, дозволів на в'їзд (віз), обов'язкове страхування, витрати на усний та письмовий переклади, інші документально оформлені витрати, пов'язані з правилами в'їзду.

Згідно з рішенням сільської, селищної та міської ради справляння збору може здійснюватися [2]:

- а) адміністраціями готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та іншими закладами готельного типу, санаторно-курортними закладами;
- б) квартирно-посередницькими організаціями, які направляють неорганізованих осіб на поселення у будинки (квартири), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

в) юридичними особами або фізичними особами - підприємцями, які уповноважуються сільською, селищною або міською радою справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою.

Сума туристичного збору, обчислена відповідно до податкової декларації за звітний (податковий) квартал, сплачується щоквартально, у визначений для квартального звітного (податкового) періоду строк, за місцезнаходженням податкових агентів.

Отже, аналізуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що за правильного механізму функціонування місцевих податків та зборів, вони можуть стати досить значним джерелом наповнення місцевого бюджету, як це є в провідних країнах світу. Для підвищення ролі місцевого оподаткування у формуванні фінансових ресурсів регіону доцільно: розробити механізм адміністрування податку на нерухомість як одного із найперспективнішого у фіскальному значенні місцевих податків включити до складу місцевих податків і зборів податок з доходів фізичних осіб і плату за землю, які є бюджетоутворюючими в доходах місцевих бюджетів; покращити податковий менеджмент у сфері місцевих податків і зборів, акцентуючи увагу на посиленні фінансового контролю. Реалізація конституційних гарантій самостійності органів місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення залежить від закріплення в чинному законодавстві механізмів забезпечення стабільних джерел доходів до місцевих бюджетів. Основою самостійності місцевих бюджетів повинні стати місцеві податки та збори й податки, на формування яких мають безпосередній вплив органи місцевого самоврядування.

РОЗДІЛ III

ШЛЯХИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Оптимізація системи майнового оподаткування

Призначення місцевого самоврядування націлене на створення сприятливого та надійного життєвого середовища територіальних громад в діяльності надання її мешканцям доступних і якісних публічних послуг. В сучасних умовах місцеві бюджети є одним з джерел задоволення потреб життєдіяльності населення.

Однак проблемою місцевого самоврядування за всі роки незалежності України є дотаційність більшості місцевих бюджетів і, як наслідок, неможливість для місцевої влади гарантувати гідний рівень життя для громадян. Пошук джерел наповнення місцевих бюджетів – одне із найважливіших задач механізму фінансового управління та бюджетотворення як на державному так і на місцевих рівнях. Без належного наповнення місцевих бюджетів неможливим є подальший розвиток децентралізації в Україні, забезпечення соціально-економічного розвитку окремих територій.

Для того, щоб зрозуміти, яку саме роль місцеві податки відіграють в системі наповнення місцевих бюджетів проаналізуємо дані рис. 3.1. Як можна судити із представлених даних, роль та значення місцевих податків в системі місцевого бюджетотворення – незначна. За даними рис. 3.1 видно, що частка податку на майно в доходах місцевих бюджетів коливається в межах 5,44%-6,82%. При цьому, за даними 2017 р. можна спостерігати, що їх частка в структурі доходів знизилась відносно попереднього року – на 1,1%, хоча у вартісному вираженні можемо спостерігати зростання за аналогічний період – на 16,3% (див. рис. 2.1). Із чого можемо дійти висновку, що темпи зростання доходів місцевих бюджетів зростають значно вищими темпами, ніж темпи окремих місцевих податків, зокрема податку на майно.

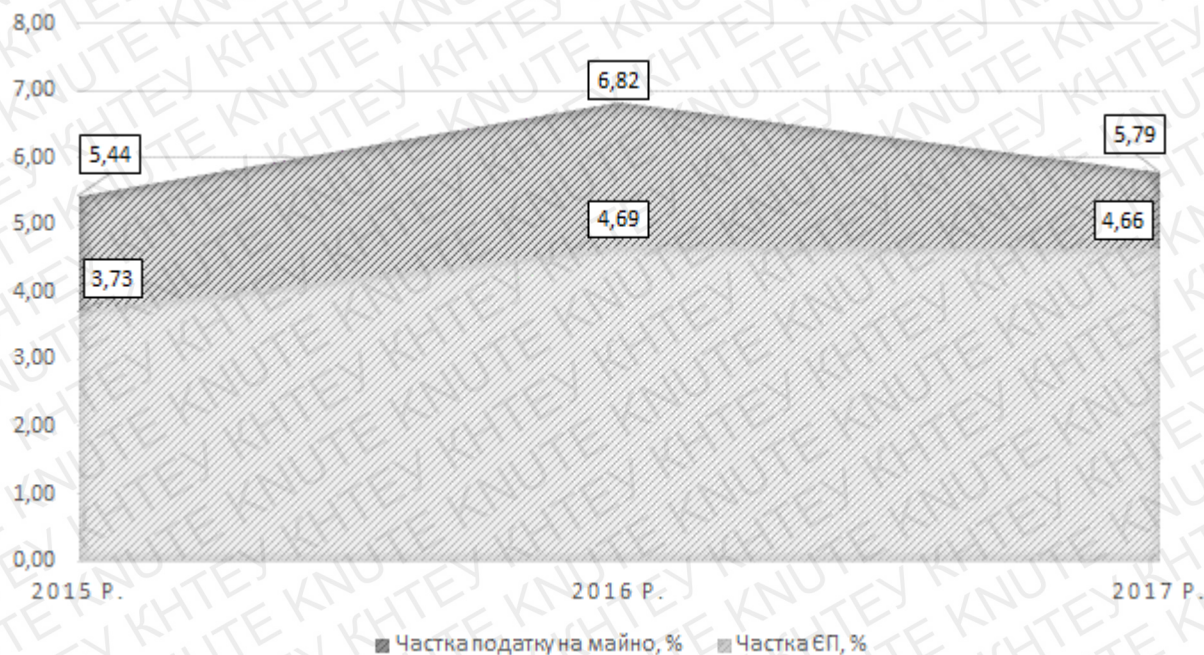

Рис. 3.1. Частка окремих видів місцевих податків в структурі доходів місцевих бюджетів України у 2015-2017 рр., %

*побудовано за даними Додатків А-Д

Представлені дані свідчать, що в Україні майже не використовується потенціал місцевих податків як основних джерел наповнення бюджетів місцевих рівнів, зокрема, це стосується і податку на майно. Представлені цифри свідчать про низький рівень ефективності реформування майнового оподаткування в країні, яке було запроваджено іще у 2013 році (мова йде про введення податку на нерухомість в Україні). Введення податку на нерухомість в Україні, в основі якого лежить плата за квадратні метри житлової площі, – потрібний, але недостатній крок, оскільки такий підхід не зовсім відповідає принципам соціальної справедливості щодо оподаткування житла, розташованого в різних частинах міста (в центрі і на околицях вартість однакових за площею квартир може різнитися на порядок).

Забезпечення регіональних утворень стабільними джерелами фінансових ресурсів у умовах економічної кризи є одним з пріоритетів діяльності державних та місцевих органів влади. Не дивлячись на значне розширення та посилення оподаткування нерухомого майна в Україні, його фіскальне значення для доходів місцевих бюджетів є незначним, як видно із рис. 3.1.

Вважаємо, що оподаткування майна є гарним інструментом збільшення податкової складової надходжень місцевих бюджетів, залучення інвестицій у розвиток, інфраструктуру, економіку. Тому удосконалення системи оподаткування майна є необхідною формою мобілізації фінансових ресурсів в умовах обмеженості бюджетного фінансування, і фактично має стати головним джерелом наповнення місцевих бюджетів.

Для того, що податок на майно в Україні став більш суттєвим джерелом наповнення місцевих бюджетів, необхідно:

- дослідити прогресивний зарубіжний, зокрема європейський, досвід щодо використання майнового оподаткування як основного джерела грошових вливань у місцеві бюджети;
- переглянути і, відповідно, змінити суспільну думку щодо податку на майно. У громадян та платників податку він не повинен асоціюватись із заходами фіскального тиску, а навпаки, сприйматись як необхідний напрям реалізації політики децентралізації в країні, як інструмент вирішення регіональних соціально-економічних та екологічних проблем;
- розширити права місцевих органів влади органів у сфері встановлення додаткових майнових податків і зборів, при цьому, за центральними органами влади залишити контроль за рівнем загального податкового навантаження;
- удосконалити механізми адміністрування податку на майно, розширити коло об'єктів оподаткування, створити місцеві інвентаризаційні реєстри усіх об'єктів нерухомості, використовувати сучасні підходи та технології щодо оцінювання вартості майна.

Тепер розглянемо ці заходи більш детально.

Покажемо, на нашу думку, є досвід європейських та інших розвинених країн світу, де майнове оподаткування є однією із найбільш значимих статей доходів місцевих бюджетів (наприклад, Англія – 100%, Голландія – більше 60%, Польща – більше 30%) [17, с. 352]. Наприклад, у Великій Британії майнове оподаткування забезпечує 100% надходжень місцевих бюджетів. Цей вид оподаткування в Англії представлений такими трьома податками:

- муніципальний податок, ним обкладається усе майно, яке за призначенням своїм є житловим (будинки, квартири, житлові фургони та яхти

тощо) незалежно від того, чи вони орендуються, чи є у власності. Ставка податку є диференційною із залежить від престижності району проживання та кількості мешканців;

– рента з житлових приміщень є формою зборів, з доходів від оренди житлових приміщень. Ставка ренти коливається в межах 10-40% і залежить від району розміщення, класу житла, вартості оренди тощо. Відрізняється від муніципального податку тим, що сплачується виключно орендодавцями, що здають в оренду житлову нерухомість;

– рента з приміщень ділового призначення, відрізняється від попереднього типу ренти тим, що стосується оренди комерційної нерухомості. Розмір ренти залежить від оціночної вартості об'єкта оренди [17, с. 353].

Загалом же, місцеві бюджети більшості європейських та інших розвинених країн, в більшій мірі, формуються за рахунок майнових податків (їх загальна характеристика та система справляння представлена у табл. 3.1), де майновим податком обкладаються, переважно, земля та нерухомість (споруди) у різних варіаціях.

Таблиця 3.1

Характеристика систем майнового оподаткування в країнах світу

№ з/п	Країна (група країн)	Об'єкти оподаткування	Характеристика системи майнового оподаткування
1	Естонія	Земельні ділянки	простота адміністрування, не пригнічуються інвестиції у будівництво, низька податкова ставка, існують можливості викривлення оцінки об'єкта оподаткування
2	Австралія, Нова Зеландія, Польща, Словаччина, Бразилія	Земельні ділянки та інше нерухоме майно	складна система адміністрування (подвійна), пригнічення інвестицій у будівництво, майже повний сектор охоплення, широка база оподаткування
3	Латвія, Франція	Земельні ділянки з урахуванням забудови	простота адміністрування, широка база оподаткування, майже повний сектор охоплення, пригнічення інвестицій у будівництво, приблизність оцінки корисної площі

* складено автором на основі [33, с. 210]

Цікавим є досвід КНР та Бразилії у сфері врахування місця розміщення об'єкта житлової нерухомості під час майнового оподаткування. У Китаї запроваджено податок на міську нерухомість, тобто об'єкти нерухомості, які

знаходяться за межами міст ним не обкладаються. Платниками цього податку є власники квартир у містах незалежно від того, чи власником є приватна особа, чи юридична. Специфікою даного виду податку у Бразилії є те, що тут підпадають під оподаткування не тільки власники майна, але і особи, які мають право володіння та/чи користування об'єктами нерухомості в межах міст.

Враховуючи той факт, що в Україні згідно ст. 266.2.2 Податкового кодексу України серед числа об'єктів, які не підпадають під дію законодавства з майнового оподаткування віднесено житлову нерухомість, що є непридатною для проживання, в т.ч. і через аварійний стан, вважаємо за необхідне розглянути зарубіжний досвід щодо застосування податків та зборів за поліпшення інфраструктури. Даний вид оподаткування було введено в 1970-і роки як головний метод монетизації земельних ресурсів у США і Великої Британії. Даний метод застосовується для оподаткування нерухомості, яка отримує спеціальну вигоду або перевагу від реалізації інфраструктурних проектів, які здійснилися засобами публічних фінансів. При цьому така вигода повинна бути відмінною від тієї вигоди, яка набувається усім суспільством в цілому і нерухомість повинна бути чітко обмежена простором і легко ідентифікується. Збір, як правило, стягується пропорційно загальному обсягу капітальних вкладень і експлуатаційних витрат на ранніх стадіях інвестування. Коли будівництво буде завершено, ставка податку встановлюється в пропорції до приросту вартості землі. Альтернативою оподаткування поліпшення інфраструктури є фінансування за рахунок збільшення податкових надходжень. Таке фінансування застосовується для фінансування розвитку специфічних територій міста або населеного пункту. Джерелом фінансування виступає збільшення податкових надходжень від нерухомості обраних для поліпшення інфраструктури територій. Так, наприклад фінансування за рахунок збільшення податкових надходжень дозволяє американським містам реінвестувати все нові надходження від податків на майно в територію, з якої вони надійшли.

Таким чином, застосування податків та зборів за поліпшення інфраструктури в Україні дасть змогу збільшити число об'єктів майнового оподаткування (через фінансування відновлення житлових приміщень, не придатних для проживання; розвиток інфраструктури тощо), а отже, і сприятиме

збільшенню обсягів грошових надходжень до місцевих бюджетів. Причинами збільшення надходження є розвиток цільової території, або якщо вартість існуючого майна зростає, формуючи більш високі податкові надходження. Такі доходи можуть бути джерелом фінансування проектів місцевого самоврядування або спрямовані на субсидування приватного капіталу для його активізації. Також такі фінансові ресурси можуть бути спрямовані на викуп приватного житлового та нежитлового фонду для вивільнення нових будівельних майданчиків, в межах цієї території. Окрім того, за активного сприяння місцевого населення таке фінансування може бути хорошим стимулом для житлового будівництва, розвитку соціально-культурної інфраструктури, ремонту комунальних мереж, забудови порожніх територій, формуванню нових робочих місць та задоволенню інших місцевих потреб.

Однією із ключових проблем створення ефективних умов для наповнення місцевих бюджетів за рахунок майнових податків є складність оцінювання їх вартості. Визначення ринкової ціни нерухомості або земельної ділянки складно, оскільки на її формування впливає багата кількість факторів, характерних для кожного окремого об'єкта оподаткування. Проте сучасні ІТ та апарат економіко-математичного моделювання дозволяють створити спеціальні аналітичні системи аналізу великих масивів даних, які, порівняно швидко та достовірно виконують обчислення високої складності.

Експерти пропонують з метою підвищення ефективності оцінювання вартості майна органам місцевого самоврядування використовувати методологію оцінки вартості муніципальних активів [39, с. 42-43]. Вона повинна стати важливим інструментом набуття прозорості діяльності міських органів влади. Ціллю такої оцінки є надання як міській владі так і територіальній громаді об'єктивної інформації про вартість його майна. Знання вартості активів є важливим у багатьох ситуаціях. Визначальними є питання оцінки у ситуаціях продажу або здачі в оренду об'єктів нерухомості, використання таких об'єктів у державно приватному партнерстві. Якісна оцінка муніципальних активів дозволить в повному обсязі використати фінансовий потенціал території.

У світовій практиці використовуються три підходи до визначення муніципальних активів:

- відновлювальна вартість. Цей підхід прогнозує кошторисну вартість знесення будівлі, включаючи архітектурні витрати, інші сукупні витрати, та ринкову вартість земельної ділянки;
- порівняння ціни продажу аналогічних активів. Перед тим як виставляти певні активи на продаж, потенційну ціну можна визначити шляхом аналізу цін на аналогічні активи, що були нещодавно реалізовані на ринку. При цьому необхідно дотриматись принципів схожості тих активів, що були продані та тих активів, які плануються до продажу;
- капіталізації доходу. Цей підхід оцінює вартість майна на основі його потік доходів під його поточного використання. Даний метод використовується інвесторами для оцінки вартості доходу, що приносить нерухомість. Базовою формулою визначення ринкової вартості є відношення чистого річного доходу з об'єкта нерухомості до норми прибутку [39, с. 43].

Результат оцінки залежить від двох факторів: теперішній рівень використання та мінімальна норма дохідності відповідного активу. При цьому тип нерухомого майна має вплив на вибір методів його оцінки:

- житлова нерухомість найбільш прийнятно оцінюється за допомогою порівняних ринкових цін;
- комерційна нерухомість може оцінюватись як за допомогою методу капіталізації доходів так і за допомогою порівняних ринкових цін;
- вільні земельні ділянки мають оцінюватись у порівняних ринкових цінах, оскільки вони не приносять дохід який можна капіталізувати, та на них немає будівель [39, с. 44].

Для того, щоб запровадити повномасштабну масову оцінку майна та землі, необхідно, на нашу думку, сформувати Реєстр обліку об'єктів майнового оподаткування із детальною інформацією про кожен окремий об'єкт оцінювання, а для цього необхідно провести детальну інвентаризацію земель та споруд, що знаходяться на території місцевих органів самоуправління (територіальних громад). Як зазначають дослідники, нарахування податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, суттєво ускладнене тим, що близько 95% нерухомого майна не зареєстровано у електронній базі реєстру прав власності на нерухоме майно. Зазначене не дозволяє охопити оподаткуванням усе нерухоме

майно і отримати в повному обсязі доходи від цього податку. У існуючому реєстрі прав власності на нерухоме майно розміщені відомості лише про 5-7% від усього нерухомого майна [92, с. 281].

Створення Реєстру обліку об'єктів майнового оподаткування дасть змогу підвищити якість та структурність інформації про об'єкти оподаткування та суб'єктів, яким вони належать, що дозволить підвищити ефективність податного адміністрування і збирати місцеві майнові податки в повному обсязі. В зазначеному Реєстрі має міститись актуальна інформація про земельні та майнові об'єкти, що може бути накопичена, а в подальшому оновлена завдяки процедурам спеціалізованої інвентаризації. Можна очікувати, що в процесі інвентаризації можна буде:

- виявити «нові» об'єкти оподаткування та здійснити їх постановку на облік;
- внесення в реєстр об'єктів, в яких відсутня реєстрація під приводом незавершеного будівництва;
- уточнити розбіжності по площі земельних ділянок і нерухомого майна;
- встановлення нових власників об'єктів.

Створення такого Реєстру обліку об'єктів майнового оподаткування призведе до збільшення кількості об'єктів майнового оподаткування, а отже – і до збільшення обсягів доходів місцевих бюджетів.

При цьому постає необхідність запровадження фіскального кадастру як системи обліку об'єктів нерухомого майна, що можуть бути оподатковані відповідно до законодавства. В Україні найповніше застосування кадастрової інформації для фіскальних цілей було відображено в законах «Про державний земельний кадастр» та «Про плату за землю». Зазначимо, що у розвинених країнах світу, використання фіскального кадастру використовується уже досить тривалий час і показало свою ефективність у сфері обліку та контролю нерухомого майна.

Вважаємо, що можливості нарощення доходів від оподаткування нерухомого майна багато в чому буде залежати від повного юридичного встановлення майнових прав на нього та створення фіскального кадастру з просторовою орієнтацією. При цьому вдосконалення інформаційного

забезпечення дозволить більш точно оцінити фактичні надходження та потенціал монетизації нерухомого майна.

На переконання сучасних вчених та дослідників, перевагами та цілями введення в дію фіскального кадастру є:

- оновлення та систематизація даних бази оподаткування нерухомого майна;
- зростання ефективності використання та управління нерухомістю територій;
- забезпечення прозорості оцінки нерухомого майна [17,19,23].

Головним питаннями функціонування фіскального кадастру мають стати його адміністрування та забезпечення оцінки нерухомості. Створення кадастрових мап повинно стати визначальним елементом ідентифікації власності. Що буде використано для встановлення реальних податкових та інших зобов'язань платників.

Таким чином, в Україні перспективними напрямками розвитку системи майнового оподаткування є:

- впровадження, по аналогії з досвідом Великої Британії, податкових рентних платежів із житлових та нежитлових комерційних приміщень;
- при оподаткуванні нерухомого майна, базуючись на досвіді Бразилії та КНР, визначення бази оподаткування повинно здійснюватися як визначення площі нерухомості та її коригування на коефіцієнт, що враховує місце розташування об'єкта (місто або селище, центр або околиця тощо). Тому аналогічно із зонуванням паркувань можна запровадити систему зонування нерухомості із підвищуючими коефіцієнтами для центральних районів міста, що забезпечить більш справедливе податкове навантаження;
- запровадження податків та зборів за поліпшення інфраструктури, що дасть змогу збільшити число об'єктів майнового оподаткування (через фінансування відновлення житлових приміщень, не придатних для проживання; розвиток інфраструктури тощо), сприятиме збільшенню обсягів грошових надходжень до місцевих бюджетів;

- оцінювання вартості майна здійснювати на основі методології оцінки вартості муніципальних активів, яка широко розповсюджена в таких європейських країнах, як Польща, Словаччина;
- розробити та запустити Реєстр обліку об'єктів майнового оподаткування із детальною інформацією про кожен окремий об'єкт оцінювання, що дозволить підвищити ефективність податного адміністрування і збирати місцеві майнові податки в повному обсязі;
- визначальним питання реалізації податкового потенціалу нерухомого майна в Україні є всеохоплююча ідентифікація та облік майна, що підлягає оподаткуванню.

Впровадження запропонованих заходів на практиці, на нашу думку, дасть змогу підвищити якість та ефективність існуючої в країні на даний момент системи майнового оподаткування, а також, сприятиме збільшенню обсягів податкових надходжень до місцевих бюджетів тим самим підвищуючи їх фінансову самостійність та незалежність.

3.2. Реформування системи сплати єдиного податку

Єдиний податок є важливим інструментом взаємодії відносин держави та сфери малого бізнесу, яка знаходиться на спрощеній системі оподаткування. Якщо звернутись до історії, то даний податок було введено в нашій країні іще в 1999 році задля підтримки малого підприємництва в країні, а також, з метою розвитку вітчизняної економіки, створення нових робочих місць, впровадження інновацій тощо. Від тоді, сам податок та система спрощеного оподаткування змінювалась багато разів, змінювались правила обчислення, ставки та суб'єкти його плати.

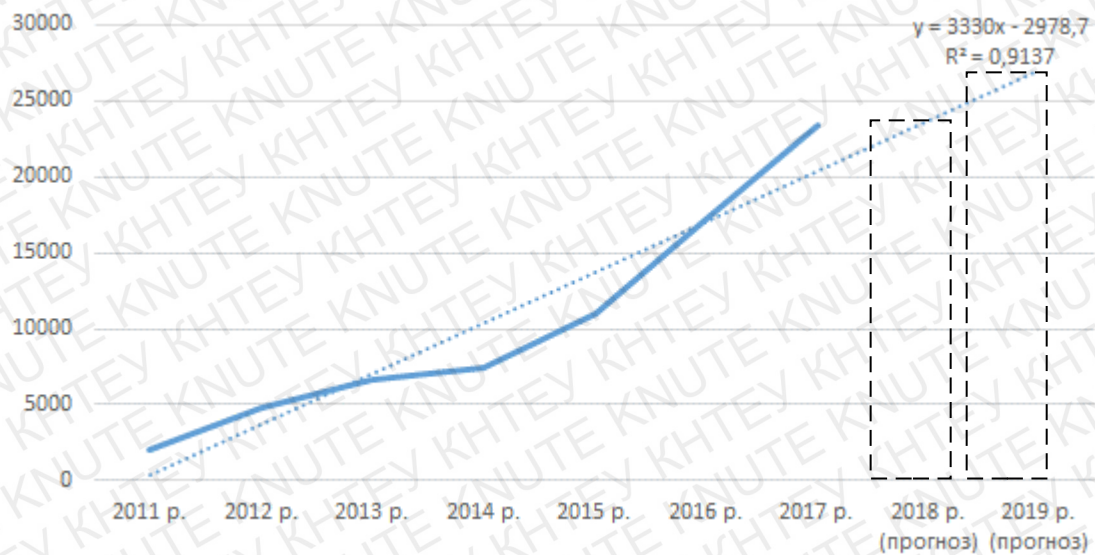

Рис. 3.2. Обсяги сплати єдиного податку у 2011-2017 рр., млн. грн.

*побудовано за даними Додатків А-Д

Як видно із даних рис. 3.2, у 2017 р. у місцевих бюджетах країни було акумульовано 23388,3 млн. грн. завдяки сплати суб'єктами підприємництва даного податку, що на 36 % більше рівня попереднього року та у 11 разів перевищує суму, сплачену платниками єдиного податку в 2011 році. Якщо аналогічна тенденція зростання збережеться і у наступних роках, то можна очікувати подальшого зростання обсягів сплати єдиного податку до місцевих бюджетів країни. Так, наприклад, аналізуючи динаміку зростання сплати єдиного податку у 2011-2017 рр. за допомогою використання табличного редактора MS Excel 2013 та застосування методи лінійної інтерполяції (трендової моделі прогнозування) було знайдено рівняння визначення прогнозного обсягу сплати єдиного податку (див. рис. 3.2):

$$Y_n = 3330 \times n - 2978,7, \quad (3.1)$$

де Y_n – це очікуваний розмір обсягу сплати єдиного податку у прогнозованому році; n – порядковий номер періоду прогнозування у часовому горизонті.

На основі отриманого рівняння регресії можемо визначити очікуваний рівень сплати єдиного податку у 2018-2019 рр. за умови збереження існуючих тенденцій:

$$Y_{2018} = 3330 \times 8 - 2978,7 = 23661,3 \text{ млн.грн.}$$

$$Y_{2019} = 3330 \times 9 - 2978,7 = 26991,3 \text{ млн.грн.}$$

Очікуване зростання обсягів сплати єдиного податку у 2018 році становить 101,1% від рівня попереднього року, а у 2019 р. – 115,4% рівня 2017 року.

Для того, щоб в реальності забезпечити прогнозовані обсяги єдиного податку необхідно, щоб органи місцевого самоврядування створювали умови для розвитку малого бізнесу на власних територіях, впроваджували регіональні програми залучення іноземних інвестицій, сприяли створенню нових робочих місць.

Тим не менш, як свідчать дані представлені у попередньому пункті (див. рис. 3.1), частка єдиного податку в структурі доходів місцевих бюджетів – незначна (у 2017 р. – 4,66%).

Як відомо, платниками єдиного податку можуть бути як юридичні особи, так і приватні особи – підприємці, які провадять підприємницьку діяльність в межах вітчизняного законодавства, а також – сільськогосподарські виробники. Якщо розглянути обсяги сплати єдиного податку у розрізі цих платників (рис. 3.3), то можемо, що найбільшими платниками єдиного податку до місцевих бюджетів є приватні особи-підприємці. Надходження єдиного податку від інших платників податків у своїй сукупності не перевищує 40% загального обсягу сплати даного податку.

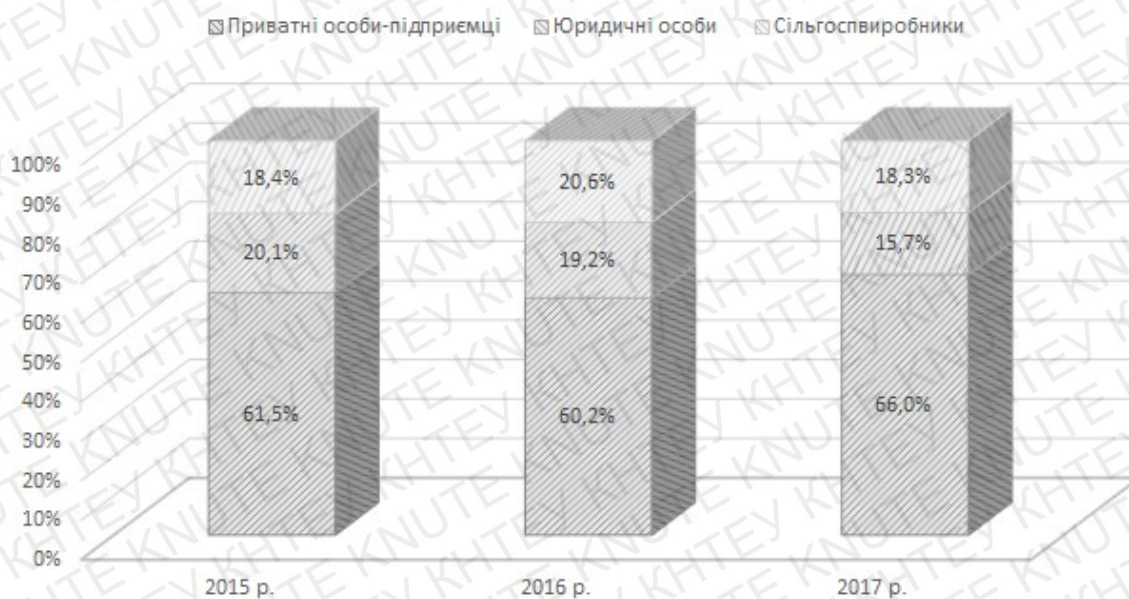

Рис. 3.3. Обсяги сплати єдиного податку в розрізі основних груп платників у 2015-2017 рр., %

*побудовано за даними Додатків А-Д

Представлені дані свідчать, що подальші кроки у сфері реформування системи спрощеного оподаткування повинні бути зосереджені на тому, щоб, з одного боку, створити умови для збільшення кількості суб'єктів малого підприємництва – фізичних осіб, оскільки саме вони завдяки своїй діяльності генерують більшу частку обсягів надходжень єдиного податку; з іншого боку, стимулювати діяльність сільгоспвиробників, як найбільш вразливої категорії платників єдиного податку, сприяти розвитку нормальної конкуренції у секторі. Мова може йти про: створення місцевих цільових програм підтримки та розвитку малого і середнього бізнесу; розвиток інвестиційного потенціалу територій (району, міста, селища тощо); подальший розвиток інфраструктури регіону; створення інноваційних, промислових та сільськогосподарських кластерів; впровадження пільгової системи щодо організації бізнесу у сфері АПК та промисловості (із глибинною переробкою сировини) тощо. Окреслені заходи повинні стати мотивуючим чинником збільшення обсягів підприємницької діяльності, а також збільшення кількості суб'єктів малого бізнесу в регіонах, що призведе до збільшення обсягів сплати єдиного податку, а отже – може стати додатковим джерелом наповнення місцевих бюджетів.

Аналіз існуючої в Україні практики спрощеного оподаткування, з точки зору наповнення місцевих бюджетів, дає підстави говорити про наступні проблеми:

- у ряді випадків, спрощена система оподаткування використовується як інструмент ухилення від сплати податків (оформлення господарсько-правових відносин із ФОП, мінімізація задекларованого доходу, «подрібнення» бізнесу тощо). Вченими підраховано, що в наслідок цих дій, місцеві бюджети країни недоотримують 4,2-9,5 млрд. грн. на рік [91], що становить, приблизно 20-25% загального обсягу надходжень єдиного податку в 2017 році;
- низька фіскальна ефективність;
- обмеження (за кількістю працівників та обсягами отриманих доходів) не сприяє зростанню, а тому не спонукає бізнес працювати прозоро;

– недосконалість методів адміністрування єдиного податку (через постійні зміни податкового законодавства, вимоги до фінансової звітності, збої у роботі електронних сервісів адміністрування ДФС тощо).

На нашу думку, частковому вирішенню зазначених проблем може сприяти підвищення ставок оподаткування для суб'єктів малого бізнесу. Аналізуючи концептуальну природу системи спрощеного оподаткування дійшли висновку, що вона, вперш за все, покликана створити умови спрощеного ведення обліку та звітності суб'єктів малого бізнесу перед органами ДФС. Як же свідчить практика, наразі ставки єдиного податку призводять до зменшення податкового навантаження та виступають інструментом ухилення від податків. Така ситуація має місце тому, що в нашій країні ставки єдиного податку є набагато нижчими за ставки оподаткування на загальній системі. Підвищення ставок єдиного податку та їх прив'язання до обсягів отриманих доходів дасть можливість усунути небезпеку штучного зменшення доходів.

Що стосується єдиного податку для IV групи платників податку, то на нашу думку, в даному випадку податок повинен враховувати рівень доходів сільгоспвиробників, ступінь їх ділової активності та рентабельності, оскільки ситуація у галузі, особливо в умовах дії Угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС, вимагає вжиття заходів щодо державної підтримки сільськогосподарських підприємств.

В контексті тенденцій гармонізації вітчизняного та європейського законодавства у сфері формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів, заходи удосконалення єдиного податку для IV групи платників податку вбачаємо у напрямку врахування рекомендацій Ради Європи, які зокрема, передбачають:

– розширення повноважень органів місцевого самоврядування задля можливостей реального впливу цих органів на стан оподаткування у цій сфері (ставки, база оподаткування, порядок сплати, коригування);

– удосконалення системи та моделей оцінки вартості земель, а відповідно і визначення бази оподаткування єдиним податком;

– посилення відповідальності сільгоспвиробників платників єдиного податку за мінімізацію податкового навантаження через використання механізму сплати єдиного податку (моделі аналогічні розглянутим вище);

– розробка і запровадження механізму бюджетного перерозподілу частини мобілізованого єдиного податку від платників IV групи спрощеної системи оподаткування на фінансування землеохоронних робіт.

Для того, щоб зазначені заходи можливо було реалізувати на практиці, необхідним є покращення на якісному рівні державної політики у сфері захисту сільгоспвиробників і, як наслідок – створення відповідної вимогам сьогодення нормативно-правової бази, яка б забезпечила аграріям можливість фінансування раціональних витрат та створила умови для подальшого розвитку агропромислової переробки.

Відзначимо, що подальший розвиток податкової політики у сфері оптимізації системи спрощеного оподаткування повинен відбуватись на принципах прозорого, справедливого та рівноцінного розподілу податкового навантаження між платниками – суб'єктами малого підприємства I-IV груп. Узагальнено запропоновані в роботі заходи щодо удосконалення системи сплати єдиного податку в Україні представлено на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Перспективні шляхи удосконалення єдиного податку в Україні

* розроблено автором

Реалізація запропонованих заходів, на нашу думку, сприятиме розвитку приватного підприємництва в регіонах, а тому – забезпечить збільшення обсягів податкових надходжень до місцевих бюджетів. На необхідності реалізації окреслених вище заходів має бути звернена увага не тільки органів державної влади (Уряд, Кабінет Міністрів, Державна фіскальна служба), але і органів місцевого самоврядування, оскільки саме від злагодженої їх роботи буде залежати результативність реформування системи спрощеного оподаткування.

Загалом, аналізуючи зарубіжний досвід у сфері наповнення місцевих бюджетів за рахунок об'єктів нерухомого майна можна виділити дві ключові групи методів. До першої групи належать методи оподаткування нерухомого майна. Вони базуються на оподаткуванні нерухомого майна на загальних підставах або із застосуванням особливих умов оподаткування для певних обмежених територій. Другу групу методів формують методи неподаткового характеру, що базуються на збільшенні вартості земельних ресурсів або на здачі нерухомості в оренду.

Удосконаленню системи майнового оподаткування сприятиме: впровадження податкових рентних платежів із житлових та нежитлових комерційних приміщень; використання для визначенні бази оподаткування площі нерухомості коригувальних коефіцієнтів, що враховують місце розташування об'єкта; запровадження податків та зборів за поліпшення інфраструктури; оцінювання вартості майна здійснювати на основі методології оцінки вартості муніципальних активів; впровадження Реєстру обліку об'єктів майнового оподаткування із детальною інформацією про кожен окремий об'єкт оцінювання.

Подальші кроки щодо удосконалення системи сплати єдиного податку мають бути спрямовані на: посиленні адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення податкового законодавства та мінімізацію податкового навантаження; розширенні повноважень органів місцевого самоврядування задля можливостей реального впливу на стан оподаткування у цій сфері; розробці та реалізації органами місцевого самоврядування заходів щодо

розвитку малого бізнесу на їх території; підвищенні ставок оподаткування для суб'єктів малого бізнесу, які перебувають на спрощеній системі оподаткування; здійсненні заходів щодо прив'язки ставок єдиного податку для платників I-III груп до обсягів отриманих доходів, для платників IV групи – до рівня доходів, ступеню рентабельності, якості земельних угідь; запровадження механізму бюджетного перерозподілу частини мобілізованого єдиного податку від платників IV групи спрощеної системи оподаткування на фінансування землеохоронних робіт.

Висновки та пропозиції

В результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних аспектів функціонування та розвитку системи місцевих податків і зборів в Україні, зробили ряд висновків і узагальнень, суть яких полягає в наступному:

1. Відповідно до Податкового кодексу України, до місцевих податків належать: податок на майно (він складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку; плати за землю); єдиний податок. До місцевих зборів належать: збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

2. Ббагаторічна практика місцевого оподаткування в нашій країні дає підстави стверджувати, що система місцевих податків і зборів виконує ніби допоміжну роль щодо державного оподаткування. Система місцевих податків і зборів потребує реформування та удосконалення. В цьому аспекті актуальною залишається нагальність забезпечення балансу між публічними та приватними інтересами. Досягнення цього балансу можливе лише у разі створення такої системи оподаткування, яка буде відповідати принципам справедливості, визначеності, зручності та економії для платників податків і, водночас, забезпечить ефективне та достатнє надходження фінансових ресурсів до бюджетів. Створення системи місцевого оподаткування в Україні характеризується процесом запровадження та скасування місцевих податків і зборів, розробкою нормативно-правових актів, які постійно змінювалися та доповнювалися з метою вдосконалення та покращення податкової системи в цілому.

3. Проведений аналіз зарубіжного досвіду місцевого оподаткування свідчить, що у різних державах існує неоднакова кількість місцевих податків і зборів. Так, у Великій Британії функціонує лише один місцевий податок, який справляється з нерухомого майна. У Швейцарії в 26 кантонах діють різні закони про кантональні податки. В Естонії до основних джерел муніципальних доходів належать: частка загальнодержавних податків і зборів, дотації-трансферти з держбюджету, місцеві (або муніципальні) податки, кредити, орендна плата за використання муніципальної власності, доходи від продажу муніципальної власності. У таких державах, як Австрія, Болгарія, Угорщина, Румунія, Словенія,

Франція, кількість місцевих податків і зборів досить значна. У міжнародній практиці місцеві податки та збори є основою дохідної частини місцевих бюджетів більшості західних держав. У державах із демократичними орієнтирами розвитку суспільства місцеві податки та збори успішно доповнюють загальнодержавні податкові платежі, є достатньо гнучкими за надходженнями до місцевих бюджетів і сприяють розширенню загальної бази оподаткування (хоча останні аргументи на їх користь не усувають низки специфічних проблем, спричинених тривалим перехідним періодом).

4. Визначено, що на сучасному етапі розвитку системи місцевих фінансів, у місцевих бюджетах акумулюється більше 70% від загального обсягу фінансових ресурсів, що знаходяться у розпорядженні органів місцевої влади. Загальний обсяг доходів місцевих бюджетів упродовж 2013-2017 рр. має зростаючу тенденцію. Зокрема, у 2017 р. обсяг надходжень до місцевих бюджетів за рахунок місцевих податків та зборів збільшився на 24,4%. Серед недоліків існуючої системи наповнення місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень визначено: незначну фіскальну роль місцевих податків і зборів; вузький перелік цих податків і зборів в порівнянні з іншими країнами; відсутність у органів місцевого самоврядування права самостійно запроваджувати власні податки і збори на своїй території; низьку зацікавленість місцевих органів влади додатково залучати кошти від справляння місцевих податків і зборів; відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території, із податковими зусиллями населення; нерозвиненість податків, які відображають політику місцевих органів влади (екологічні податки, плата за певні послуги місцевих органів влади).

5. Оцінка системи майнового оподаткування в Україні показала, що обсяг доходів місцевих бюджетів за рахунок податку на майно упродовж 2013-2017 рр. мав визначену тенденцію до зростання. Зокрема, у 2017 р. зростання обсягу майнового оподаткування становило +16,3% порівняно з аналогічним показником 2016-го року. У структурі податкових надходжень податку на майно системи місцевих податків домінували надходження від статей: земельний податок з юридичних осіб, орендна плата з юридичних осіб, земельний податок з фізичних осіб та орендна плата з фізичних осіб.

6. Встановлено, що удосконаленню системи майнового оподаткування сприятиме: впровадження податкових рентних платежів із житлових та нежитлових комерційних приміщень; використання для визначенні бази оподаткування площі нерухомості коригувальних коефіцієнтів, що враховують місце розташування об'єкта; запровадження податків та зборів за поліпшення інфраструктури; оцінювання вартості майна здійснювати на основі методології оцінки вартості муніципальних активів; впровадження Реєстру обліку об'єктів майнового оподаткування із детальною інформацією про кожен окремий об'єкт оцінювання.

7. Подальші кроки щодо удосконалення системи сплати єдиного податку мають бути спрямовані на: посиленні адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення податкового законодавства та мінімізацію податкового навантаження; розширенні повноважень органів місцевого самоврядування задля можливостей реального впливу на стан оподаткування у цій сфері; розробці та реалізації органами місцевого самоврядування заходів щодо розвитку малого бізнесу на їх території; підвищенні ставок оподаткування для суб'єктів малого бізнесу, які перебувають на спрощеній системі оподаткування; здійсненні заходів щодо прив'язки ставок єдиного податку для платників I-III груп до обсягів отриманих доходів, для платників IV групи – до рівня доходів, ступеню рентабельності, якості земельних угідь; запровадження механізму бюджетного перерозподілу частини мобілізованого єдиного податку від платників IV групи спрощеної системи оподаткування на фінансування землеохоронних робіт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейченко О. Нові підходи до формування місцевих бюджетів / О. Андрейченко // Економіст. – 2011. - №11. – С.38-40.
2. Артус М.М., та ін. Бюджетна система України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Європейський ун-т / М.М. Артус, Н.М. Хижа. — К. : Видавництво Європейського ун-ту, 2010. — 220с.
3. Атаманчук Н.І. Місцеві податки і збори в Україні: сучасний стан та перспективи реформування / Н.І. Атаманчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015. - №31. – С. 102-108
4. Бабчук К.Л., Мацедонська Н.В. Видатки бюджету: механізми управління / К.Л. Бабчук, Н.В. Мацедонська. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intkonf.org/>
5. Базилевич В.Д., та ін. Державні фінанси. Навчальний посібник / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. - Київ, 2010. - 240 с.
6. Бак Н.А. Місцеве оподаткування в Україні: стан і перспективи: посилення дієвості / Н.А. Бак // Економіка: реалії часу. - 2017. - №1. – С.13-18
7. Боголіб Т.М. Інституційна основа бюджетної системи України / Т.М. Боголіб // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая, 2013. -№2(44). – С. 130-139
8. Бойко Т.А. Необхідність бюджетного регулювання / Т.А. Бойко // Економічні науки, 2014. - №2. – С.65-71
9. Боксгорн А. В. Генезис місцевого оподаткування за часів незалежної України / А. В. Боксгорн // Lex Portus : юрид. наук. журн. / редкол. : С. В. Ківалов (голов. ред. ради), Б. А. Кормич (голов. ред.), І. В. Сафін (заст. голов. ред.), Т. В. Аверочкіна (наук. ред., відп. секр.) [та ін.] ; НУ "ОЮА", ГО "МА Святий Миколай". - Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. - № 6. – С. 38-47.
10. Борзенкова О.Д. Роль місцевих податків і зборів в формуванні місцевих бюджетів України / О.Д. Борзенкова // Економіка: реалії часу. - 2015. - №5. – С. 18-23

11. Боровик П. М. Недоліки механізму справляння в Україні податку на нерухоме майно, відмінне від земельних ділянок / П. М. Боровик // Ефективна економіка, 2015. - №.2 – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3807>
12. Буряк П.Ю. та ін. Тенденції у ефективності бюджетно-податкової політики / П.Ю. Буряк, С.Л. Лондар // Фінанси України. – 2014. – № 1. – С.41.
13. Буцька О. Ю. Місцеві податки і збори в умовах законодавчих змін бюджетно-податкової політики України / О. Ю. Буцька // Економіка, 2013. - №9. – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2301>
14. Бюджетний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
15. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. - К., 2016. - 80 с.
16. Валігура В. Фінансові ефекти фіскальної децентралізації в Україні / Володимир Валігура, Лілія Амбрик // Світ фінансів. - 2016. - Вип. 2. - С. 123-135.
17. Василенко А. В. Місцеве оподаткування в Україні у контексті зарубіжного досвіду / А. В. Василенко // Економічний вісник університету (ДВНЗ Переяслав - Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди). - 2011. - № 16-1. - С. 351-355.
18. Василик О.Д., та ін. Бюджетна система України: Підручник / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. - К.: Центр навчальної літератури, 2008. - 544 с.
19. Вишневська Н.В. Бюджетна політика: регіональний аспект: монографія / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. Економічний факультет. Кафедра держ. фінансів. — Луцьк : РВВ "Вежа" Волинського держ. ун-ту ім. Л.Українки, 2010. — 244с.
20. Волохова М.П. Сучасний стан та напрями вдосконалення справляння місцевих податків і зборів України / М.П. Волохова [Електронний ресурс] : Економічні інновації. - 2014. - Вип. № 57. - С. 62-71. - Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.

21. Глухова В.І. та ін. Місцеві податки та збори як складова фінансових ресурсів регіону / В.І. Глухова та ін. // Вісник КНУ імені Михайла Остроградського, 2014. - № 2 (67). Частина 1. – С. 152-155
22. Дейкало Л. Є. Чубак А. Ю. Казначейське обслуговування місцевих бюджетів за видатками та напрями його удосконалення / Л. Є. Дейкало, А. Ю. Чубак // Ефективна економіка, 2013. - № 2 - [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1790>
23. Дем'янишин В.Г. Теоретична концептуалізація і практична реалізація бюджетної доктрини України: [монографія]/ В. Дем'янишин. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 496 с.
24. Державний фінансовий аудит: методологія та організація: монографія/ Мних Є.В., Никонович М.О., Барабаш Н.С.; за ред.. Мниха Є.В. – К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2014.-319с.
25. Державні Фінанси: Підручник / Булгакова С.О., Барановська В.Г., Єрмошенко Л.В., Колодій О.Т., Кукурудз О.М., Пильтяй О.В., Стефанюк І.Б., Микитюк І.С., Чечуліна О.О; За ред.. Мазаракі А.А.: У 5т.-Т5. Державний фінансовий контроль.- К.: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2011. -303с.
26. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / І.О. Луніна. О.П. Кириленко. А.В. Лучка та ін.; НАН України. Ін-т економіки та прогнозування; за ред. І.О. Луніної. - К, 2010. - 320 с.
27. Дикун О.В. та Мороз О.О. Бюджетне регулювання розвитку економіки [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.rusnauka.com/18_DNI_2010/Economics/69693.doc.htm
28. Дмитровська В.С. Теоретичні засади формування доходів місцевих бюджетів / В.С. Дмитровська // Вісник ЖДТУ, 2013. - № 1 (63). – С. 349-353
29. Євсєєва О. О. Стратегічні напрями соціального розвитку, шляхи державного регулювання : монографія / О. О. Євсєєва. - К. : СПДФО Коваленко В. Ф., 2011. - 524 с.
30. Євсєєва О.О. Вдосконалення державного регулювання розвитку системи культури в регіоні / О.О. Євсєєва // Бізнес Інформ, 2013. - №4. – С. 22-28
31. Жибер Т.В., та ін. Бюджетна система: навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни / Т.В. Жибер, Г.Б. Коломієць. — К. : КНЕУ, 2014. — 311с.

32. Жовтянник Н. С. Генезис фіскальної політики та перспективи її розвитку в Україні / Н. С. Жовтянник // Агросвіт. - 2017. - № 5. - С. 40-47.
33. Загорський В.С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку: монографія / Національна академія держ. управління при Президентові України; Львівський регіональний ін-т держ. Управління / В.С. Загорський. — Х. : ІНЖЕК, 2011. — 285с.
34. Зайчикова В.В. Прогнозування доходів місцевих бюджетів у процесі між бюджетного регулювання / В.В. Зайчикова // Фінанси України. – 2012. – №6. – С. 69 – 81.
35. Іванова О. Вплив фіскальної децентралізації на саморозвиток регіонів / Ольга Іванова // Світ фінансів. - 2016. - Вип. 2. - С. 136-147.
36. Кононович В.Г. Формування організаційно-правових засад державного управління фізичною культурою в Україні / В. Г. Кононович // Теорія та практика державного управління, 2015. -Вип. 1 (39). – С. 33-39
37. Крисоватий А. І., Кошук Т. В. Інституційне середовище фіскального регулювання соціально-економічних процесів / А. І. Крисоватий, Т. В. Кошук // Фінанси України. - К., 2014. - № 9. - С. 18-32.
38. Крук О.М. Теоретичні засади виконання місцевого бюджету / О.М. Крук // Економіка і регіон, 2012 -№5 (36). – С. 110-116
39. Кузькін Є.Ю. Місьцеве оподаткування як інструмент зміцнення власної доходної бази місцевого самоврядування / Є.Ю. Кузькін // Фінанси України. - 2015. - № 4 - С. 34-47.
40. Кучабський О., Гончаренко М. Розвиток системи місцевого оподаткування в Україні / О. Кучабський, М. Гончаренко // Держава і ринок. - 2014. - №2. – с. 122-126
41. Легкоступ І.І. Особливості формування місцевих бюджетів України та шляхи зміцнення їх доходної бази / І.І. Легкоступ // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. - № 3. – С. 165 – 170.
42. Леонова А. О. Ефективність державного управління в контексті євроінтеграції України : навч.-метод.посіб. / А. О. Леонова, В. П. Давидова, О. О. Новачук. - К. : ДПА України, 2012. - 390 с.

43. Лопушняк Г. Формування доходів місцевих бюджетів в Україні / Галина Лопушняк, Зоряна Лободіна, Степан Скибиляк // Світ фінансів. - 2014. - Вип. 1. - С. 131-142.

44. Луніна І. О. Оподаткування багатства: міжнародний досвід та уроки для України / І.О. Луніна // Фінанси України. - 2013. - № 2. - С. 21-31.

45. Масальцева О.Ю. Оцінка виконання місцевого бюджету з використанням таксономічного аналізу / О.Ю. Масальцева // Управління розвитком, 2013. - №1. – С. 116-123

46. Мельник В. Оподаткування нерухомості в Україні: можливості і перспективи / Віктор Мельник, Ганна Пенякова // Світ фінансів. - 2010. - Вип. 1. - С. 28-34;

47. Мицак Д. В. Проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів і шляхи їх вирішення [Текст] / Д. В. Мицак // «Економіка: сучасні проблеми та перспективи розвитку» (м. Одеса, 17-18 квітня 2015 р.). — Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2015.

48. Мідяна І. М. Особливості проведення бюджетної децентралізації в Україні / І. М. Мідяна // Збірник тез наукової конференції «Наука і життя: сучасні тенденції» (14-16.05.2015), 2015. – [електронний ресурс] – режим доступу: <http://int-konf.org/konf052015/1063-mdyana-m-osoblivost-provedennya-byudzhetnoyi-decentralizatsiyi-v-ukrayin.html>

49. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т1/ Редкол.: С. В. Мочерний (відп. Ред..) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2010 – 864 с.

50. Науково-практична конференція "Фінансово-бюджетна стратегія в сучасних соціально-економічних умовах", м. Київ, 26 лютого 2014 р. / Академія фінансового управління. Науково-дослідний фінансовий ін-т / І.Я. Чугунов (голова ред.кол.). — К. : [НДФІ], 2014. — 206с.

51. Огонь Ц.Г. Проблеми підвищення ефективності формування та використання бюджетних коштів [Текст] / Ц.Г. Огонь // Наукові праці НДФІ - 2012. - Вип. 4(33) - С. 27 - 33

52. Олійник Д. Актуальні питання контролю за виконанням місцевих бюджетів / Д. Олійник [електронний ресурс] – режим доступу:

<http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/53838;jsessionid=7158E16A47D546D336C8E51948A6AB13>

53. Опарін В.М. Домінанти та пріоритети фінансового вирівнювання в Україні / В.М. Опарін // Фінанси України. - 2015. - № 6. - С. 29-43.

54. Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я. Бюджетна система: Навч. – метод. Посібник для самостю вивчу диск. – К.:КНЕУ, 2010. – 208 с .

55. Оподаткування та державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників: регіональні пріоритети та євроінтеграційні процеси : монографія / Г.М. Давидов, Н.С. Шалімова, А.М. Лисенко, О.А. Магопець ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Г.М. Давидова та д-ра екон. наук, проф. Н.С. Шалімової. – Кропивницький : ФОП Александрова М. В., 2017. – 208 с.

56. Павлюк К.В. Роль бюджету у регулюванні соціально-економічних процесів в Україні / К.В. Павлюк // Наукові праці НДФІ. – 2011. – №1(38). – С. 14–29.

57. Паєнтко Т. В. Бюджетне регулювання фінансових потоків в сучасних умовах / Т. В. Паєнтко // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=758>

58. Пакулін С. Л. Стратегія і пріоритети розвитку сфери культури Харківщини / С. Л. Пакулін, В. П. Третяк // Економіка: проблеми теорії та практики : Збірник наукових праць. Випуск 236 : У 5 т. - Том II. - Дніпропетровськ : ДНУ, 2008. - С. 429 - 434.

59. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України [навч. посібник для студ. вищ.навч. закл] / Ю.В. Пасічник. – К.: Знання, 2011. – с. 670

60. Пасічник Ю.В. Бюджетні системи зарубіжних країн: Навч. посіб. / Ю.В. Пасічник. – Київ: Знання, 2013. - с.495

61. Петриків А. В. Сучасні тенденції функціонування та шляхи підвищення ефективності місцевих запозичень в Україні / А. В. Петриків // Державне управління: удосконалення та розвиток, 2014. - №6. - [електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=728>

62. Податковий кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

63. Положевець Ю. Роль місцевих податків та зборів у формуванні фінансових ресурсів регіону / Ю. Положевець [електронний ресурс] – режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/rol-mistsevyh-podatkov-ta-zboriv-u-formuvanni-finansovyh-resursiv-rehionu/>

64. Полозенко Д.В. Державний бюджет України та основні його напрямки забезпечення соціально-економічного розвитку / Д.В. Полозенко // Економіка та держава. – 2013. – №5. – С.4–6.

65. Попова С.П. Удосконалення наповнення місцевих бюджетів / С.П. Попова // Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 2010, - № 17. – С. 51-58

66. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс]: Закон України від 05.02.15 р. № 157-Vin. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

67. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [Електронний ресурс]: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.Ua/laws/show/1629-15/para017#o17>;

68. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку застосування органами Державної казначейської служби України заходів впливу за порушення бюджетного законодавства: Наказ Державної казначейської служби України від 29.12.2012 № 394. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DKU1254.html

69. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 15.04.2015 № 215 [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>

70. Про затвердження Порядку казначейського обслуговування місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів України від 23.08.2012 р. № 938. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1569-12>

71. Про затвердження Порядку реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань розпорядників бюджетних коштів в органах Державної казначейської служби України: Наказ Міністерства фінансів України від 02.03.2012 № 309,

zareestrovaniy v Ministerstvi yustitsii Ukraini 20.03.2012 za №419/20732 [Elektronniy resurs]. - Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0419-12>

72. Pro ratifikatsiyu Yevropeyskoyi Hartii miscevogo samovryaduvannya [Elektronniy resurs]: Zakon Ukraini vid 15.07.97 r. № 452/97-BP. - Rezhim dostupu: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/452/97 - %D0 %B2 %D1 %80](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80).

73. Pro sxvalennya Konceptsii reformuvannya miscevogo samovryaduvannya ta teritorialnoyi organizatsiyi vladi v Ukraini [Elektronniy resurs]: Rozporядження Kabinetu Ministriv Ukraini vid 01.04.14 r. № 333-p. - Rezhim dostupu: [http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014 %D1 %80](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/333-2014%D1%80).

74. Pro sxvalennya Konceptsii reformuvannya miscevogo samovryaduvannya ta teritorialnoyi organizatsiyi vladi v Ukraini. Rozporядження Kabinetu Ministriv Ukraini vid 1 kvitnya 2014 r. №333-p // Verhovna Rada Ukraini. – [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>

75. Prokaza T. V. Regulyovannya mizhbyudzhethnykh vidnosyn shlyahom vykorystannya mizhbyudzhethnykh transfertiv / T. V. Prokaza // Efektivna ekonomika, 2011. - №12. - [elektronniy resurs] – rezhim dostupu: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=871>

76. Procy N.V. Sutnisty ta fiskalna rol miscevykh podatkov ta zboriv v umovakh reformuvannya byudzhethnoho ta podatkovoho zakonodavstva / N.V. Procy // Globalni ta natsionalni problemy ekonomiki. - 2016. - №13. – S. 536-541

77. Regionalna fiskalna polityka: teoretichni zasady ta praktichni domynanti realizatsiyi v Ukraini : monografiya / za red. d.e.n., prof. A.I.Krisovatoho. - Ternopil: TNEU, 2012. - 402 s.

78. Sverdhan M.M. Formuvannya dohodiv miscevykh byudzhethiv v Ukraini: suchasni tendentsiyi ta mozhlyvosti udoskonalennya / M.M.Sverdhan [elektronniy resurs] – rezhim dostupu: http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2009/v1/NV-2009-V1_29.pdf

79. Serbrianska D. Finansove zabezpechennya funktsiy v sistemі organiv miscevogo samovryaduvannya v Ukraini / Diana Serbrianska // Svit finansiv. - 2015. - Vip. 1. - S. 94-106.

80. Серебрянський Д. Теорія та практика використання місцевих податків для цілей фінансового забезпечення регіонів / Дмитро Серебрянський // Світ фінансів. - 2014. - Вип. 4. - С. 23-35.

81. Семенець Р.М. Роль місцевих податків та зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів в умовах сьогодення / Р.М. Семенець // Фінансове право. - 2014. - №1. – С. 667-671

82. Сивульський М. Врегулювання міжбюджетних відносин в умовах бюджетної реформи в Україні / М. Сивульський // Ринок цінних паперів України. – 2012. – №1–2. – С. 3–7.

83. Соколовська А.М. Шляхи реформування податкової системи України / А.М. Соколовська // Фінанси України. - 2014. - № 12. - С. 103-121.

84. Степанова Г.М. Бюджетне регулювання в умовах інституційних перетворень / Г.М. Степанова // Молодий вчений, 2015. - № 2 (17). – С. 78-83

85. Тарасюк М., Руденко І. Місцеві податки і збори у контексті реформування оподаткування в Україні / М. Тарасюк, І. Руденко // Вісник КНТЕУ, 2012. - №6. – С. 93-104

86. Теоретичні та прикладні аспекти аналізу фінансових систем: Збірник тез XIII Міжнародної науково-практичної конференції аспірантів та студентів, 26-27 березня 2013 року / Відп. за вип. О. О. Другов. – Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2013. – 483 с.

87. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]: Міжнародний документ від 27.06.14 р. - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011;

88. Управління фінансовими ресурсами місцевого бюджету: монографія / Л. Ф. Кондусова, І. І. Нескородева, І. І. Алексеєнко та ін. - Х.: Вид. ХНЕУ, 2011. - 289 с.

89. Чекіна В.Д. Введення податку на нерухомість в Україні: проблеми й ризики / В.Д. Чекіна // Фінанси України. - 2012. - № 3. - С. 38-44.

90. Чугунов І. Я. Теоретичні засади розвитку бюджетних відносин / І. Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. - 2011. - № 4. - С. 13-22.

91. Ярошевич Н.Б. Шляхи збільшення доходної бази місцевих бюджетів в Україні / Н.Б. Ярошевич, О.Я. Липа // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України. - 2014. – №10. – С. 278–282.

92. Яфінович О. Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини: досвід європейських країн та проблеми України / О. Яфінович // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. - 2015. - Вип. 2. - С. 92-100.

93. Громадський бюджет міста Києва / Портал новин [електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.kievcity.gov.ua/content/byudzhet-uchasti-u-misti-kyievi.html>